

Expert-Grup
CENTRU ANALITIC INDEPENDENT

PROBLEME ȘI SOLUȚII INVESTIȚIONALE ÎN REGIUNEA DE DEZVOLTARE SUD

**PROIECTUL „AMELIORAREA ATRACTIVITĂȚII INVESTIȚIONALE A
REPUBLICII MOLDOVA: O ABORDARE REGIONALĂ”**

Autori:

Adrian Lupușor

Alex Oprunenco

Ana Popa

Victor Prohnițchi

Iulia Sîrghi

Valeriu Prohnițchi, *coordonator*

Autori:

Adrian Lupușor

Alex Oprunenco

Ana Popa

Victor Prohnițchi

Iulia Sîrghi

Valeriu Prohnițchi, coordonator

PROBLEME ȘI SOLUȚII INVESTIȚIONALE **ÎN REGIUNEA DE** **DEZVOLTARE**

SUD

Chișinău 2010

CZU 339.727.22 + 338(478)
P 93

Această publicație apare cu suportul financiar al Fundației Soros Moldova.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Prohnițchi, Valeriu

Probleme și soluții investiționale în regiunea de dezvoltare Sud. Proiectul „Ameliorarea atractivității investiționale a Republicii Moldova: o abordare regională” / Valeriu Prohnițchi et alii, – Ch.: „Bons Offices” SRL, 2010. – 60 p.

200 ex.

ISBN 978-9975-80-365-6

Copertă: Simion Coadă

Design: Mihai Sava

Notă: numai autorii sunt responsabili de afirmațiile și concluziile din această publicație, care pot să nu coincidă în mod necesar cu opinia Fundației Soros Moldova, autorităților locale vizate sau altor organizații și instituții menționate în acest document.

ISBN 978-9975-80-365-6

Cuprins

Introducere.....	6
Profilul investițional al Regiunii de Dezvoltare Sud.....	9
Raionul BASARABEASCA	11
Ratinguri investiționale și de comunicare.....	11
Principalii indicatori economici și sociali.....	11
Evaluarea resurselor și situației economice	12
Procesele investiționale.....	13
Analiza SWOT Investițională	15
Raionul CAHUL	18
Ratinguri investiționale și de comunicare.....	18
Principalii indicatori economici și sociali.....	18
Evaluarea resurselor și situației economice.....	19
Procesele investiționale.....	20
Analiza SWOT investițională	22
Raionul CANTEMIR	24
Ratinguri investiționale și de comunicare.....	24
Principalii indicatori economici și sociali.....	24
Evaluarea resurselor și situației economice.....	25
Procesele investiționale.....	26
Analiza SWOT investițională	28
Raionul CĂUȘENI	31
Ratinguri investiționale și de comunicare.....	31

Principalii indicatori economici și sociali.....	31
Evaluarea resurselor și situației economice.....	32
Procesele investiționale.....	33
Analiza SWOT investițională	35
Raionul CIMIȘLIA.....	37
Ratinguri investiționale și de comunicare	37
Principalii indicatori economici și sociali.....	37
Evaluarea resurselor și situației economice.....	38
Procesele investiționale.....	39
Analiza SWOT investițională	39
Raionul LEOVA	42
Ratinguri investiționale și de comunicare	42
Principalii indicatori economici și sociali.....	42
Evaluarea resurselor și situației economice.....	43
Procesele investiționale.....	44
Analiza SWOT investițională	46
Raionul ȘTEFAN-VODĂ	48
Ratinguri investiționale și de comunicare	48
Principalii indicatori economici și sociali.....	48
Evaluarea resurselor și situației economice.....	49
Procesele investiționale.....	50
Analiza SWOT investițională	51
Raionul TARACLIA.....	53
Ratinguri investiționale și de comunicare	53
Principalii indicatori economici și sociali.....	53
Evaluarea resurselor și situației economice.....	54
Procesele investiționale.....	55
Analiza SWOT investițională	55
Măsuri la nivel regional pentru atragerea investițiilor	58
Despre Expert-Grup.....	60

Lista figurilor

Figura 1. Raionul Basarabeasca: investiții private per capita, lei.....	14
Figura 2. Raionul Basarabeasca: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %.....	15
Figura 3. Raionul Cahul: investiții private per capita, lei.....	21
Figura 4. Raionul Cahul: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %.....	22
Figura 5. Raionul Cantemir: investiții private per capita, lei.....	27
Figura 6. Raionul Cantemir: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %.....	28
Figura 7. Raionul Căușeni: investiții private per capita, lei	34
Figura 8. Raionul Căușeni: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %.....	34
Figura 9. Raionul Cimișlia: investiții private per capita, lei	40
Figura 10. Raionul Cimișlia: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %.....	40
Figura 11. Raionul Leova: investiții private per capita, lei.....	45
Figura 12. Raionul Leova: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %.....	45
Figura 13. Raionul Ștefan-Vodă: investiții private per capita, lei.....	50
Figura 14. Raionul Ștefan-Vodă: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %.....	51
Figura 15. Raionul Taraclia: investiții private per capita, lei.....	56
Figura 16. Raionul Taraclia: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %.....	56

Introducere

Acest document a fost elaborat în cadrul proiectului „Ameliorarea atractivității investiționale a Republicii Moldova: o abordare regională”, implementat de Centrul Analitic Independent Expert-Grup cu suportul financiar acordat de Fundația Soros-Moldova. Scopul proiectului a constat în evaluarea climatului investițional în profil regional și sub-regional (raion, municipiu) în Republica Moldova și estimarea potențialului și atractivității investiționale a diferitor regiuni și sub-regiuni în vederea extinderii geografice a procesului de dezvoltare economică. Derivat din scopul general al proiectului, obiectivul acestei publicații este de a analiza situația economică și investițională în Regiunea de Dezvoltare (RD) Sud, a identifica principalele avantaje și dezavantaje investiționale ale regiunii și a recomanda unele măsuri pentru a spori atractivitatea sa investițională.

Problema principală vizată de proiectul menționat constă în faptul că în prezent majoritatea investițiilor naționale și străine sunt localizate în zona capitalei, în timp ce regiunile suferă de un deficit acut de investiții. Companiile naționale și străine sunt destul de rezervate în ceea ce privește expansiunea economică prin investiții mai mari în subsidiare regionale, în timp ce companiile din regiuni investesc foarte puțin în creșterea capacităților proprii de producție. Decalajele în dezvoltarea economică și socială a regiunilor comparativ cu capitala au început să se facă tot mai observate începând cu primii ani ai tranziției și s-au aprofundat și mai mult în ultimii câțiva ani.

Există o mulțime de factori care pot să influențeze deciziile investitorilor de a investi într-o locație sau alta. Și chiar dacă Moldova este o țară mică, diferite raioane/municipii/regiuni se deosebesc între ele ca și dotare economică (resursele naturale disponibile la nivel regional, veniturile disponibile, structura industrială și agricolă etc.), calitate a guvernării la nivel local (predictibilitatea și transparența deciziilor, responsabilitatea publică, interacțiunile public-privat, consultarea reprezentanților sectorului privat etc.), forță de muncă (profilul educațional, indicatorii de sănătate, structura ocupării, calitatea și disponibilitatea forței de muncă, productivitatea forței de muncă etc.), deschidere economică (tipul și structura investițiilor străine, angajarea în proiecte internaționale, exporturi, zone economice libere), infrastructură (calitatea și suficiența arterelor de transport, rețelele de furnizare a energiei și serviciilor comunale, serviciile de telecomunicații și internet etc.) și, nu în ultimul rând, ca nivel de eficiență a companiilor locale (rentabilitate, inovațiile de marketing și tehnologice, implementarea standardelor de calitate și management, trainingul angajaților etc.). Mai mult decât atât, o concluzie a proiectului nostru este că nu doar raioanele se deosebesc între ele din perspectiva factorilor menționați, dar chiar și localitățile din cadrului aceluiași raion se pot deosebi în mod esențial. Cu alte cuvinte, cu cât mai „localizate” pe viitor vor fi analizele, proiectele și recomandările investiționale, cu atât mai pertinente vor fi acestea.

Din cauza cadrului temporar restrâns și resurselor umane și financiare disponibile, nu a fost posibilă estimarea sau măsurarea tuturor acestor variabile. Totuși, proiectul a permis colectarea datelor necesare pentru elaborarea profilurilor economice și investiționale la nivelul raioanelor/municipiilor/regiunilor de dezvoltare și identificarea problemelor majore cu care se ciocnesc companiile la nivel local. Totodată, prin rezultatele, datele și cunoștințele acumulate, acest proiect servește ca o bază excepțional de bună pentru continuarea eforturilor de promovare a investițiilor la nivel local și, implicit, a dezvoltării economice locale.

O bună parte din datele utilizate în cadrul proiectului au provenit de la Biroul Național de Statistică. Alte date au fost colectate de autori în cadrul vizitelor și interviurilor desfășurate cu actorii relevanți la nivel local și care au fost efectuate aproape în toate raioanele din țară. (Excepțiile au fost raioanele Briceni, Florești, Dubăsari, Taraclia și municipiul Bălți, care s-au arătat mai puțin dornice/capabile să coopereze în cadrul acestui proiect). Pe baza unor chestionare structurate au fost intervievați președinții de raioane sau vice-președinții pe probleme economice, șefii secțiilor economice raionale, directorii principalelor filiale bancare, directorii companiilor cu capital străin. Aceste întâlniri au fost organizate cu ajutorul persoanelor de contact locale, care au furnizat și seturi de date, documente și politici de dezvoltare adoptate la nivel local. În majoritatea raioanelor, au fost desfășurate și focus-grupuri cu reprezentanții unor ONG-uri locale specializate în consultanță, dezvoltare economică locală sau extensiune agricolă (cu de la 2 până la 5 participanți în fiecare caz).

De asemenea, a fost efectuat un sondaj național la care au participat primele 10 companii ca mărime a cifrei de afaceri din fiecare raion. Scopul acestui sondaj a fost de a identifica problemele cu care se ciocnesc companiile la nivel local, a înțelege cât de atractiv ca loc pentru investiții este respectivul raion din punctul de vedere al principalelor companii din raion și a identifica prioritățile și provocările principale în redresarea climatului investițional la nivel local.

Documentul începe cu o privire de ansamblu asupra profilului investițional a RD Sud. Urmează câteva analize structurate a situației economice și investiționale la nivelul fiecărui raion. Aceste analize raionale încep cu prezentarea poziției raionului respectiv în Ratingul Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), ratingul fiind elaborat de Expert-Grup ca parte a proiectului menționat mai sus. Unitățile observate în cadrul RAPIR sunt cele 33 raioane + 2 municipii + 3 regiuni de dezvoltare (pentru comoditate, în continuare toate cele 38 de unități de observație sunt numite „regiuni”). Pozițiile regiunilor în RAPIR au rezultat în urma sumării pozițiilor lor individuale în cadrul altor patru sub-ratinguri. Primul sub-rating măsoară **performanța investițională curentă**, care s-a bazat pe valoarea investițiilor pe cap de locuitor finanțate din surse private în 2008. Al doilea sub-rating măsoară **dinamica performanței investiționale**, ca și medie a ratelor de creștere nominală a investițiilor per capita finanțate din surse private la nivelul regiunilor în perioada 2004-2008. Al treilea sub-rating – cel al **stabilității investiționale** – a fost obținut pe baza ordonării regiunilor în ordinea descreșterii sumei ratelor de scădere a investițiilor pentru episoadele anuale în anii 2004-2008 când investițiile private per capita au scăzut față de anul precedent. Ultimul sub-rating este cel al **diversificării investiționale**, în cadrul cărora raioanele au fost ordonate în ordinea creșterii concentrării sectoriale a investițiilor private (concentrarea a fost măsurată cu ajutorul indicelui Herfindal-Hirschman).

Totodată, în cadrul proiectului nostru raioanele au fost evaluate (cu calificativul pozitiv/negativ) în ceea ce privește asigurarea informației publice despre situația economică, procesele investiționale și oportunitățile investiționale existente. De asemenea, raioanelor le-a fost atribuită o notă de la 0 la 10 pentru capacitățile de comunicare și logistică demonstrate în cadrul interacțiunii/comunicării cu echipele de experți care au contribuit la implementarea acestui proiect.

În analizele raionale sunt inserate tabele-standard care ilustrează situația raionului utilizând câțiva indicatori-cheie pentru anii 2006-2009: numărul populației, rata de creștere a producției industriale, rata de creștere a investițiilor în capital fix, rata de creștere a comerțului cu amănuntul și a serviciilor prestate populației, ponderea veniturilor proprii ca procent din totalul veniturilor în bugetul raionului, rata de creștere a salariului real, rata mortalității generale a populației și nivelul criminalității.

Analizele raionale continuă cu o secțiune consacrată situației agriculturii, industriei, serviciilor și resurselor umane. În continuare, este realizată o analiză investițională SWOT, în care avantajele sunt analizate împreună cu oportunitățile pe care le oferă, iar dezavantajele împreună cu riscurile pe care le amplifică. Analiza continuă cu identificarea sectoarelor care se prezintă cele mai atractive pentru investiții. Fiecare secțiune raională se încheie cu prezentarea celor mai importante măsuri care trebuie întreprinse sau promovate de autoritățile locale de nivel unu și doi în raionul respectiv pentru a „deschide” raionul respectiv pentru investiții private și pentru a demara noi activități economice.

Documentul se încheie cu un sumar al măsurilor-cheie care trebuie întreprinse în comun de autoritățile locale, raionale și naționale în RD Sud pentru ca regiunea să devină cât de cât atractivă pentru investițiile private.

Una dintre constatările cele mai revelatoare făcute în cadrul acestui proiect este faptul că autoritățile locale, atunci când discută sau raportează publicului/guvernului despre investiții, aceste autorități, în mod paradoxal, au în vedere numai investițiile pe care ele însele le-au atras din partea donatorilor sau bugetului de stat sau pe care le-au finanțat din bugetul local. De obicei, aceste investiții, se rezumă numai la investiții în servicii publice și infrastructură, uneori aceste investiții fiind departe de prioritățile care sunt cu adevărat importante pentru consolidarea bazei economice locale. De exemplu, reparația acoperișului unei case de cultură în situația când principalul drum local este între-o stare dezastruoasă nu are cum să redreseze situația economică la nivel local. Și este foarte revelator faptul că aceste autorități locale în general nu știu și nici nu prea sunt interesate de activitățile și fluxurile investiționale private. Cu alte cuvinte, în prezent, pentru autoritățile locale din Moldova exercițiul de atragere a investițiilor include numai negocierile cu donatorii, guvernul și autoritățile raionale și nu negocierea cu potențialii investitori în activități de producție, și nici promovarea localităților ca potențiale locații pentru acești investitori privați. Această viziune îngustă asupra investițiilor locale pe care o profesează autoritățile locale este una foarte dăunătoare, deoarece amplifică și mai mult dezavantajele investiționale „naturale” ale regiunilor din Moldova.

Mulțumiri

Mulțumim Fundației Soros-Moldova pentru suportul financiar și moral acordat în implementarea acestui proiect. Datorăm recunoștința noastră și Biroului Național de Statistică care ne-a oferit date pertinente și cu care am avut o comunicare bună în acest proiect. Profităm de această ocazie pentru a mulțumi și tuturor persoanelor de contact de la nivel local, contribuția și asistența cărora a fost esențială pentru desfășurarea acestui proiect. Aducem, de asemenea, sincerele noastre mulțumiri tuturor autorităților publice locale și funcționarilor publici care au binevoit să participe la acest proiect, oferind interviuri, date statistice, contacte relevante și care au comentat pe marginea rezultatelor proiectului.

Profilul investițional al Regiunii de Dezvoltare SUD

- ❑ Regiunea de Dezvoltare (RD) Sud permanent a fost mult mai puțin atractivă pentru investițiile private decât alte regiuni din Moldova. Decalajele dintre RD Sud și celelalte regiuni tind să se amplifice, în favoarea ultimelor. Cu regret, spiritul de inițiativă și capacitatea de asumare a riscurilor antreprenoriale și investiționale în RD Sud par a fi mai puțin pronunțate, atât la nivelul autorităților locale, cât și la nivel populației.
- ❑ O altă observație pertinentă este că, dacă acum un deceniu practic nu exista nici o deosebire esențială între RD Sud și RD UTA Găgăuzia ca și atractivitate investițională sau calitate a proceselor economice la nivel regional (cele două formând o regiune economică „naturală”), în ultimii ani RD UTA Găgăuzia demonstrează o dinamică investițională tot mai impresionantă, deja depășind RD Sud ca performanță investițională și având șanse bune să-și consolideze pe viitor avantajul.
- ❑ Din cauza densității mult mai mici a drumurilor locale în comparație cu RD Centru și RD Nord și calității foarte proaste a acestor drumuri, RD Sud este în realitate mult mai fragmentată din punct de vedere economic decât ar sugera dimensiunile sale geografice. Spre exemplu, din cauza calității foarte proaste a drumurilor, distanța Căușeni-Cimișlia (circa 50 km) se parcurge în mai bine de o oră cu autoturismul, iar distanța Cimișlia – Basarabeasca (circa 20 km) – în aproape 40 de minute.
- ❑ RD Sud nu este ancorată în jurul unui pol economic intern cât de cât important (cum ar fi Bălți pentru RD Nord sau Chișinău pentru RD Centru). În viitor, Cimișlia, Comrat, Cahul și Căușeni sunt principalele orașe care vor concura pentru a juca acest rol de pol economic.
- ❑ În absența unei ancore regionale și din cauza conexiunilor rutiere foarte proaste, regiunea este atrasă mai mult de polurile economice externe (Galați, Odessa), decât de capitala Chișinău. Din aceleași cauze, și fluxurile economice intra-regionale sunt cu mult sub potențial. Astfel, legăturile economice ale orașului Cahul cu Galați sunt cu mult mai importante decât legăturile orașului Cahul cu Basarabeasca. De asemenea, raionul Ștefan-Vodă este economic mult mai dependent de orașul Odessa decât de orașul Căușeni, în special în ceea ce privește ocupațiile pentru populație și origine a importurilor.
- ❑ Din punct de vedere economic, RD Sud este mult mai centrată pe agricultura în comparație cu RD Nord și RD Centru. Regiunea în ansamblu se caracterizează printr-un nivel nițel mai înalt de dotare tehnologică a agriculturii în comparație cu RD Nord și RD Centru. Astfel, în RD Sud există circa 15,5 unități de tractoare la 1000 ha teren agricol, în timp ce în RD Nord – 9,3 unități, iar în RD Centru – 11,2 unități (media națională care include UTA

Găgăuzia și mun. Chișinău fiind de 12,9 unități). Însă din cauza schimbărilor climaterice, deficitului de apă și aplicării unor tehnologii agricole improprii, nu este exclus că avantajele comparative ale RD Sud în agricultură vor deveni tot mai neglijabile. În asemenea caz, regiunea în general își va pierde orice atractivitate investițională și va deveni o sursă de instabilitate economică și socială continuă.

- ❑ Este interesant că, deși regiunea demonstrează o performanță investițională mai slabă, în majoritatea raioanelor din regiune autoritățile raionale și locale sunt mai deschise spre cooperare cu actorii externi în comparație cu RD Nord și RD Centru. Acest lucru s-a observat și în cadrul actualului proiect, majoritatea raioanelor din RD Sud primind note pozitive pentru comunicare și logistică.
- ❑ Însă numai dorința și dedicarea în cooperare cu actorii externi nu este însă suficientă pentru atragerea investițiilor. Toate raioanele din RD Sud au un nivel aproape nul al vizibilității lor investiționale, atât în documentele de politici naționale și în planurile naționale investiționale, cât și în Internet, ca ofertă investițională locală. Acest lucru amplifică și mai mult dezavantajele naturale și de infrastructură a regiunii.
- ❑ Atractivitate turistică este mult mai redusă decât RD Centru și RD Nord. Cu excepția raionului Cahul și Ștefan-Vodă, în RD Sud nu prea există obiective turistice de atracție sporită și nici infrastructura necesară pentru cazare și ospitalitate. Multe autorități locale și-au pus drept scop să dezvolte acest sector, dar instrumentele reale și cunoștințele de care dispun nu le permit să facă acest lucru. Totodată, este clar că pentru dezvoltarea turismului regiunea trebuie mai întâi să rezolve problemele legate de infrastructura de bază (drumuri, apeducte, sisteme de canalizare).

RAIONUL BASARABEASCA

Ratinguri investiționale și de comunicare

□	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 38 din 38
○	Performanța Investițională Curentă:	poziția 37 din 38
○	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 38 din 38
○	Stabilitatea Investițională:	poziția 38 din 38
○	Diversificarea Investițională:	poziția 25 din 38
□	Informații despre investițiile curente:	negativ
□	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
□	Informații despre situația economică:	negativ
□	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	7 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	29,6	29,6	29,5	29,5
Producție industrială, % față de anul precedent	68,8	55	115	9,8
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	115,8	82,8	60,8	91,1
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	94,5	69,8	112,3	110,1
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	103,2	100,6	93,2	95,8
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	49,9	41,7	31,0	23,0
Salariul real, % față de anul precedent	116,3	126	119,5	96,1
Rata mortalității, la 1000 locuitori	14	13,1	11,4	13,4
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	86	97,6	87,5	80,4

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Terenurile agricole ocupa o suprafață totală de 23183,5 ha, sau 78% din suprafața totală a raionului, și sunt prelucrate de 18,8% din totalul populației ocupate în economie. (Evident, ultima cifră se referă numai la populația oficial angajată, pentru că dacă ar exista date credibile asupra ocupării informale, agricultura ar ieși departe pe primul loc). Aproximativ 60,8% din terenurile agricole reprezintă pământ arabil, 20,4% sunt destinate pășunilor, iar pe suprafața de 18,4% sunt cultivate plantații multianuale. Nota medie de bonitate a solurilor din raion este de 56 de puncte, inferior indicelui mediu pe regiune și pe țară, iar suprafața medie prelucrată de un deținător de teren agricol constituie 2,46 ha. Multe din solurile din valea râului Cogâlnic sunt sărăturate. Condițiile meteorologice nefavorabile, precum și exploatarea suprafețelor agricole cu tehnologii agricole improprii au dus la scăderea productivității principalelor tipuri de culturi agricole. Volumul global al produselor agricole în prețuri curente s-a redus în perioada 2005 – 2007 cu 55%. Cel mai mult au fost afectate recoltele de floarea soarelui și fructe. În aceste condiții, se observă tendința clară de abandonare a activităților agricole de către micii fermieri. O problemă majoră pentru raionul Basarabeasca este lipsa sistemelor de irigare, dat fiind faptul că teritoriul raionului nu este traversat de râuri cu debit mare, iar lacurile de acumulare practic lipsesc (cu excepția unor mici iazuri). Din totalul terenurilor agricole sunt irigate doar 460 ha, în timp ce suprafața terenurilor ocupate de sere este de numai 0.20 ha.

Industria

În pofida faptului că raionul Basarabeasca este cel mai mic, atât ca suprafață, cât și ca populație (sau poate că anume din această cauză), după anumiți parametri sectorul industrial se poziționează destul de bine. Volumul producției industriale per capita este 2281,1 lei, peste media de 1614,1 lei din regiune. În crearea producției industriale sunt antrenate 7 întreprinderi mari și câteva zeci de întreprinderi mici. Deși în 2008 s-a înregistrat o creștere esențială a producției, aceasta a urmat unei perioade lungi de contracție a sectorului. Însă industria raionului este extrem de puțin diversificată: cea mai mare parte a activității industriale este asigurată de trei fabrici de vinuri, o fabrică de confecționare a articolelor de tricotaj pentru copii, precum și două brutării. Drept urmare, impactul crizei financiare și economice s-a manifesta de-a dreptul pregnant în anul 2009, industria scăzând de aproape 10 ori în expresie anuală, aceasta fiind și cea mai puternică contracție a producției industriale pe țară. În pofida faptului că în raionul Basarabeasca este localizat unul dintre cele mai importante noduri feroviare din sudul republicii, activitatea industrială legată de acest sector al economiei practic lipsește în prezent.

Serviciile

În raionul Basarabeasca sectorul serviciilor este foarte slab dezvoltat, iar acest fapt este demonstrat atât de volumul serviciilor prestate cu plată populației, cât și din punct de vedere al diversificării acestora. Sectorul este format în special din companii din sfera comerțului și servicii de plată prestate populației, fiind vorba de serviciile comunale și telecomunicații prestate de întreprinderi de talie mai mare, dar și câteva companii mici care prestează servicii de transport de pasageri, frizerii și reparații. Practic lipsește

sectorul de servicii prestate întreprinderilor. Este interesant că cota serviciilor prestate de companiile cu capital străin și în proprietate străină scade continuu începând cu 2005-2006. Deși raionul se bazează în mare măsură pe sectorul agricol, infrastructura serviciilor de suport agricol este extrem de slabă. După valoarea serviciilor cu plată prestate populației, raionul Basarabeasca se situează pe ultimul loc din regiunea de Sud cu valoare totală de 42,3 milioane lei în anul 2009, înregistrând o diminuare a ponderii acestui sector începând cu anul 2008. După forma de proprietate, predomină serviciile prestate de sectorul privat, iar acest lucru este explicat de faptul că în raionul Basarabeasca este relativ bine dezvoltat sectorul transportului.

Resursele umane

Cu un număr total al populației de 28,9 de mii de persoane, raionul Basarabeasca este cel mai „urbanizat” raion (42,4%) la nivel național fiind depășit doar de municipiile Bălți și Chișinău. Evident, acest nivel de urbanizare este în mare măsură rezultatul faptului că raionul are în componența un număr foarte mic de localități. Iar dacă luăm în considerație și faptul că orașul Basarabeasca abia dacă întrunește caracteristicile unei așezări urbane autentice, iar ca nivel general de dezvoltare a infrastructurii, acest oraș nu este cu mult avansat față de localitățile rurale, ne dăm seama că situația în acest raion nu este cu mult mai bună decât în altele. Ca componență etnică, la ultimul recensământ aproximativ 70% din populație s-au declarat moldoveni, 8,8% - ruși, 7,8% - găgăuzi, 6,7% - ucraineni. Sporul natural în raion este de -1,4‰ (anul 2008), semnificativ sub media națională și regională de -0,9‰. Începând cu anul 2004 în raionul Basarabeasca se înregistrează o reducere constantă a numărului de angajați și o reducere a numărului de locuri de muncă disponibile. Utilizând indicatorii de alternativă pentru rata șomajului, se poate estima că raionul Basarabeasca este unul din cele mai defavorizate din țară sub acest aspect.

Procesele investiționale

Climatul investițional

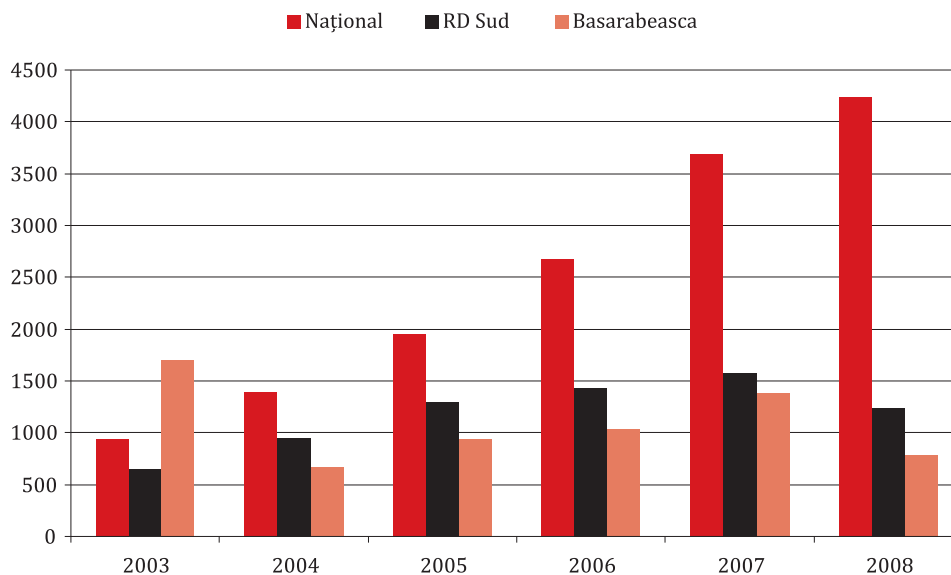
În raion își desfășoară activitatea 3499 de agenți economici, cea mai mari pondere fiind deținută de gospodăriile țărănești (73,3%), urmate de întreprinderile individuale (18,1%), restul fiind distribuită între societățile cu răspundere limitată și societăți pe acțiuni. Practic 81% din întreprinderile individuale își desfășoară activitatea în domeniul comerțului și doar 18% în domeniul prestării serviciilor. În general, sectorul privat în raionul Basarabeasca este foarte plăpând, stare sugerată de ponderea foarte mică a populației ocupate în sectorul privat (circa 50% din total) și de valoarea mare a datoriilor la bugetul public național al agenților economici din raion. Raionul Basarabeasca pare a fi în mod constant evitat de întreprinderile cu capital străin, în ultimii 5 ani fiind înregistrate doar două sau trei episoade de manifestare a interesului din partea unor investitori, dar care nu s-au materializat în proiecte investiționale concrete. Climatul general de afaceri este perceput ca unul nefavorabil. În urma chestionării agenților economici din regiune, marea majoritate s-au arătat defel nesatisfăcuți sau parțial nesatisfăcuți de climatul de afaceri din raion și de acțiunile întreprinse de autoritățile publice locale pentru stimularea investițiilor în raion. Printre dezavantajele investiționale cele mai semnificative invocate de respondenții locali s-au numărat sărăcia și puterea slabă de cumpărare a locuitorilor raionului, lipsa activităților economice

importante, lipsa informației privind oportunitățile antreprenoriale și investiționale și slaba implicare a autorităților publice în sprijinul agenților economici. De asemenea, marea majoritate a respondenților au declarat că climatul de afaceri s-a înrăutățit „puțin” pe parcursul anilor 2008-2009, iar motivul principal invocat a fost criza economică care a redus volumul vânzărilor și intensitatea activității întreprinderilor. Analiza documentelor disponibile și interviurile arată că autoritățile raionale nu sunt în stare să atragă și să mențină investitorii străini în raion.

Investițiile

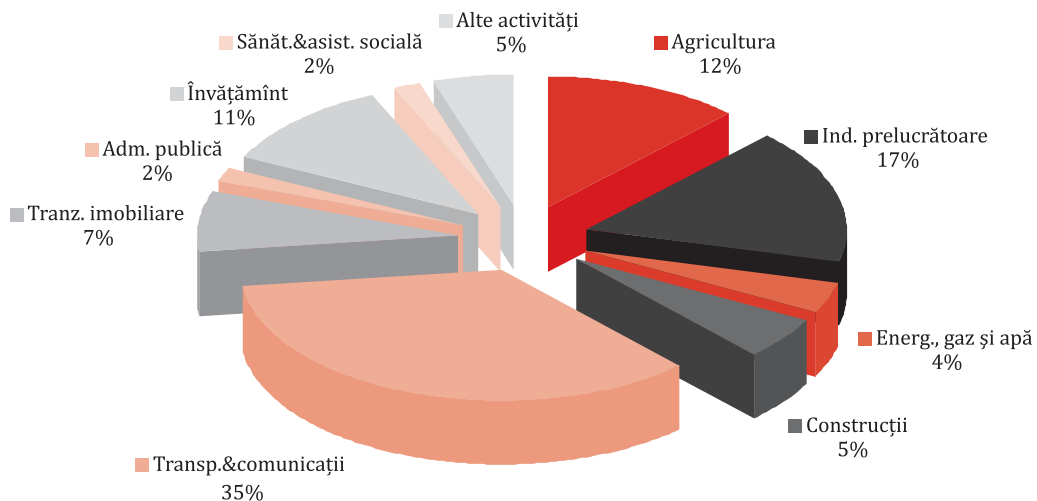
Raionul Basarabeasca se află pe ultima poziție practic în toate sub-ratingurile investiționale calculate la nivel de țară și ca urmare se află pe ultimul loc în Ratingul Performanței Investiționale Regionale (RAPIR). Activitatea economică relativ slabă din ultimii ani a determinat și lipsa în raion a proiectelor investiționale de amploare. În pofida unor avantaje investiționale pe care ar putea să le valorifice, raionul Basarabeasca a înregistrat în anii 2006-2007 un reflux al investițiilor străine, iar în 2008 și reducerea de la 5 la 2 a numărului de întreprinderi cu capital străin. În total, la sfârșitul anului 2008, soldul investițiilor străine era de numai 215 mii USD, sau aproximativ 7,28 USD/capita, față de media națională de 468,1 USD/capita. În cea mai mare parte investițiile în raion sunt orientate în transporturi și comunicații, agricultură și industria prelucrătoare. Pe surse de finanțare, investițiile sunt efectuate în proporție de 47% din mijloacele proprii, ceea ce sugerează o prezență foarte redusă a sectorului financiar în raion. Investițiile din mijloacele investitorilor s-au redus în 2008 față de anul 2006 cu 23% și sunt practic echivalente cu investițiile efectuate din contul mijloacelor populației.

Figura 1. Raionul Basarabeasca: investiții private per capita, lei

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Figura 2. Raionul Basarabeasca: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Analiza SWOT Investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Amplasarea la frontiera cu Ucraina și existența punctului vamal Basarabeasca.
- ❑ Accesul la nodul de cale ferată și existența unui depou de reparație a vagoanelor.
- ❑ Existența spațiilor cu destinație industrial-productivă disponibile pentru utilizare și aflate în proprietate publică.
- ❑ Existența unor terenuri disponibile pentru constituirea unui parc industrial în orașul Basarabeasca.
- ❑ Condițiile naturale sunt propice pentru cultivarea plantelor termofile.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Insuficiența sistemelor de irigare și a apei pentru irigare.
- ❑ Densitatea mică a drumurilor locale, care reduce din avantajul amplasării geografice la frontieră.

- ❑ Starea proastă a drumurilor republicane, în special pe porțiunile Sadaclia-Iserlia, Basarabeasca-Comrat, Basarabeasca-Ceadâr-Lunga și Basarabeasca-Cimișlia.
- ❑ Starea dezastruoasă a drumurilor locale, în special în localitățile Basarabeasca, Sadaclia, Iserlia și Abaclia.
- ❑ Infrastructură agricolă deficitară și insuficiența punctelor de colectare a materiei prime agricole.
- ❑ Percepția negativă a mediului de afaceri față de activitatea APL.
- ❑ Capacitatea slabă a mediului de afaceri local de a beneficia de regimurile comerciale preferențiale cu alte state.
- ❑ Nivel înalt al criminalității în raion.
- ❑ Subdezvoltarea rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare în localități, inclusiv în orașul Basarabeasca.
- ❑ Numărul mare de surse de poluare a mediului nedotate cu instalații de captare a noxelor.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Industria alimentară, în special mini-fabrici pentru conservarea fructelor și legumelor.
- ❑ Prelucrarea deșeurilor de la fabricile vinicole (extragerea uleiului din semințe de struguri, producerea hranei pentru animale).
- ❑ Legumicultura, inclusiv în sere, și creșterea boboaselor.
- ❑ Viticultura, inclusiv soiuri de masă.
- ❑ Apicultura.
- ❑ Servicii de depozitare a producției agricole în instalații frigorifice.
- ❑ Servicii de protecție în agricultură (irigație prin picurare, soluții anti-grindină, anti-îngheț, etc.).
- ❑ Turismul religios și de pelerinaj (Mănăstirea Sf. Nicolae), ca parte a unui circuit național mai extins.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Identificarea unui teren (preferabil cu destinație industrială, fără construcții, în apropierea nodului feroviar Basarabeasca) pentru parcul industrial și efectuarea studiului de fezabilitate respectiv.
- ❑ Dezvoltarea segmentului de servicii comunale prin intermediul parteneriatului public-privat (evacuarea deșeurilor, livrarea apei potabile).
- ❑ Promovarea sistemelor energoeficiente de canalizare și gestionare a deșeurilor menajere (tip Ecosan).
- ❑ Promovarea soluțiilor tehnologice de producere a energiei din deșeuri agricole.

- ❑ Crearea unei pagini web a raionului, simple, dar informative și relevante pentru potențialii investitori.
- ❑ Diseminarea informației despre oportunitățile economice, investiționale, de instruire, etc. prin toate canalele de comunicare posibile, inclusiv informale.
- ❑ Angajarea în parteneriat strategic cu prestatorii de servicii educaționale din țară și peste hotare pentru deschiderea unui centru de instruire profesională (școală profesională) în raion.
- ❑ Angajarea în parteneriat cu companiile de consultanță și extensiune agricolă, Universitatea Agrară și institutele relevante de cercetări din cadrul Academiei de Științe pentru instruirea fermierilor din raion.
- ❑ Promovarea, prin intermediul organizațiilor de consultanță, a soluțiilor agro-tehnologice pentru prevenirea impactului secetei și utilizarea soluțiilor „micii irigații”.
- ❑ Punerea la punct a unui program raional pentru înverzirea landşaftului prin plantarea fâșiilor și zonelor forestiere, cu efect pozitiv asupra imaginii zonei și îmbunătățirii condițiilor agroclimaterice.
- ❑ Asigurarea măsurilor elementar necesare pentru îmbunătățirea imaginii raionului: lucrările de bază de amenajare a localităților, lichidarea gunoiștilor neautorizate, reducerea criminalității.

RAIONUL CAHUL

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 23 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 5 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 30 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 10 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 37 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	pozitiv
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	6 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	125,7	124,1	123,8	124,4
Producție industrială, % față de anul precedent	77,7	93,5	94,9	86,4
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	114,7	119,2	117,1	42
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	100,4	112,1	118,2	99,1
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	102,8	107,5	110,9	87,8
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	50,4	42,4	36,2	30,8
Salariul real, % față de anul precedent	131	120,1	120,7	112,3
Rata mortalității, la 1000 locuitori	11,4	10,9	10,5	11,3
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	56	62,9	66,2	62,9

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Agricultura raionului este puternic dependentă de sectorul fitotehnic, care constituie 86,8% din volumul global al produselor agricole (conform datelor pentru anul 2008). În mare parte, acesta este reprezentat de culturi cerealiere și leguminoase-boabe care ocupă 75,8% din totul terenurilor însămânțate (48211 ha din 63613 ha). Totodată, ponderea culturilor tehnice în total terenuri cultivate este una relativ înaltă – 27% fapt ce se poate răsfrânge negativ asupra calității solurilor. Nota de bonitate a solurilor constituie 58 de puncte, ceea ce este practic la nivelul mediei regionale – 59 puncte. Totuși, ponderea terenurilor erodate în totalul terenurilor supuse cercetărilor pedologice a constituit 45,8% - un nivel net superior mediei regionale – 40,4%. Suprafața plantațiilor multianuale constituie circa 28% din total suprafețelor însămânțate, din care 83,4% sunt reprezentate de plantații viticole. Creșterea suprafețelor cu asemenea plantații creează o necesitate acută privind suplinirea numărului de spații frigorifice pentru depozitarea strugurilor de soiuri de masă pentru a fi realizați în inter-sezon. Sectorul agricol este puternic fragmentat, fiind reprezentat de o mulțime de companii mici. Astfel, în pofida faptului că numărul de întreprinderi agricole per 100 locuitori depășește cu mult media pe regiune (16,3 față de 11,9), ponderea companiilor mari (peste 10 ha), este doar de 0,9% în timp ce media regională constituie 2,3%.

Industria

Per ansamblu, raionul este unul din cele mai industrializate din țară, luând în considerație volumul producției industriale per capita care în 2008 a depășit cu 61,8% media regională (2610,2 lei față de 1614,1 lei). Totodată, raionul ocupă locul 3 în țară după numărul companiilor industriale (164 unități), fiind depășit doar de municipiile Bălți și Chișinău. În mare parte acestea fac parte din industria prelucrătoare care deține o pondere de circa 90% din volumul total al producției industriale. Ramura industrială principală a raionului Cahul este fabricarea vinului care reprezintă practic jumătate din volumului producției din industria prelucrătoare a raionului. Totodată, o pondere importantă o dețin ramurile industriale de fabricare a produselor textile și a articolelor de îmbrăcăminte, care în mod tradițional reprezintă principalele activități ale companiilor ce operează în baza contractelor lohn. O atare specializare a raionului în domeniul industrial se datorează în primul rând amplasării sale geografice extrem de favorabile (proximitatea față de România și Ucraina), precum și accesul la toate tipurile de căi de transport (traseu național, cod de cale ferată, accesul la portul maritim Giurgiulești, aeroport – capabil de funcționare, dar neutilizat).

Serviciile

Activitatea economică mai intensă comparativ cu alte raioane a determinat creșterea cererii pentru serviciile prestate populației, volumul cărora per capita, în 2008, a constituit 2700 lei, față de media regională de 1500 lei. Peste jumătate din acestea (51,5%) sunt prestate de companii aflate în proprietate privată, sectorul public având o pondere relativ modestă (25,4% față de 34,3% - media regională). În pofida unui nivel de dezvoltare a raionului superior mediei regionale, sectorul serviciilor nu a devenit unul atractiv pentru investitori străini, ponderea serviciilor prestate de companii fondate cu participarea capitalului străin, în 2008, a fost de 14%, media regională fiind de 20,6%. Sectorul serviciilor prestate populației este reprezentat de un număr mai mare de companii de construcții, companii care prestează servicii de reparații auto și elec-

trocasnice, tâmplării și frizerii. Adicional, sectorul serviciilor prestate companiilor este mai dezvoltat față de media altor raioane, și este reprezentat de un număr relativ mare de bănci comerciale (12), organizații de microfinanțare (5), asociații de economii și împrumut (27) și centre de consultanță și instruire (15).

Resursele umane

Ponderea relativ înaltă a industriei în economia locală, precum și activitatea antreprenorială intensă din raion au determinat o rată relativ mică a șomajului până în anul 2008 (situația s-a schimbat în 2009-2010). Astfel, numărul de șomeri înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de muncă raportat la numărul populației cu vârsta aptă de muncă, în 2007, a constituit 0,45 față de media regională de 1,01. Raionul este caracterizat de un nivel relativ înalt de urbanizare (ponderea populației urbane constituie 31,5%, față de 24,9% media regională). În același timp, nivelul de trai puțin mai ridicat, față de alte raioane, al populației din Cahul, a favorizat indici mai scăzuți ai morbidității. Astfel, în 2008 incidența generală a populației a constituit cu 14,4% mai mică decât media pe regiune (1941,5 față de 2268,3), iar prevalența generală - cu 23% mai mică față de medie (3944,6 față de 5122,4). Cererea pentru forță de muncă a mai contribuit la menținerea nivelului salariului la un nivel superior mediei regionale: în 2008 salariul mediu nominal lunar per angajat a constituit 1882,5 lei, depășind cu 7,6% media regională - 1750,3 lei. Aceasta, de rând cu activitatea antreprenorială mai intensă din raion a determinat o înclinație mai pronunțată a populației locale pentru consum (volumul de vânzări cu amănuntul per capita a constituit 3529,1 lei, ceea ce este cu 37,7% mai mult față de media pe regiune).

Procese investitoriale

Climatul investițional

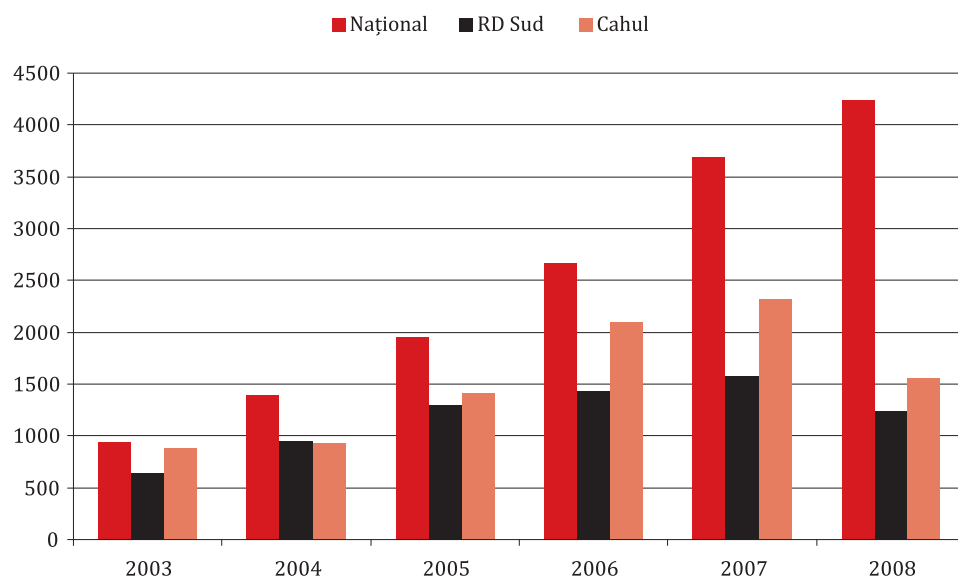
Numărul de întreprinderi în raionul Cahul este unul din cele mai mari din republică (366 unități în 2008), fiind depășit doar de municipiile Chișinău și Bălți și raionul Orhei. În general, viața economică a raionului este relativ intensă, fiind determinată de factorii geografici și infrastructurali menționați anterior. Totodată, raionul Cahul va fi unul din principalii beneficiari ai semnării Convenției privind Micul Trafic la Frontieră, care urmează să impulsioneze și mai mult schimburile comerciale dintre agenții economici locali. Grație nivelului relativ înalt al industrializării și a activității economice intense, autoritățile raionale beneficiază de o bază impozabilă locală mai mare față de media pe regiune: în 2008 volumul de venituri la bugetul local, cu excepția transferurilor, per capita a constituit 557 lei față de 426 lei media pe regiune. Nivelul respectiv a constituit unul din cele mai înalte din țară, fiind depășit doar de Chișinău, Bălți și Rezina. Aceasta a permis o autonomie financiară mai mare față de bugetul central, ponderea transferurilor de la bugetul de stat fiind una relativ mică (63,8% față de 72,6% media pe regiune). Situația economică mai favorabilă a raionului a fost reflectată și în sondajul efectuat în rândurile companiilor locale. Astfel, majoritatea respondenților au afirmat că la momentul interviului sunt mai degrabă satisfăcuți de climatul de afaceri local - situație întâlnită în puține raioane. Totuși, rezultatele sondajului nu sunt univoce în acest sens. Astfel, o bună parte din respondenți au afirmat că defel nu sunt satisfăcuți de climatul de afaceri la moment. Cauza majoră a acestei insatisfacții ține de percepția negativă a agenților economici față de activitatea autorităților publice locale, fiind invocată lipsa unei strategii de dezvoltare viabile a raionului și lipsa conlucrării dintre APL și companii. Cu o singură excepție, toți respondenții au afirmat că fie defel

nu sunt satisfăcuți, fie mai degrabă nu sunt satisfăcuți de activitatea APL din Cahul, motivul cel mai des întâlnit fiind pasivitatea autorităților publice locale în vederea atragerii investițiilor în raion.

Investițiile

Raionul Cahul este poziționat în a doua jumătate a Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), ocupând locul 23 din 38. O asemenea poziționare este determinată de faptul că, în pofida unei impresionante performanțe investiționale curente (locul 5 în sub-rating) și a stabilității relative a investițiilor (locul 10 în sub-rating), raionul este codaș în sub-ratingurile dinamicii performanței investiționale (locul 30) și al diversificării investițiilor (locul 37).

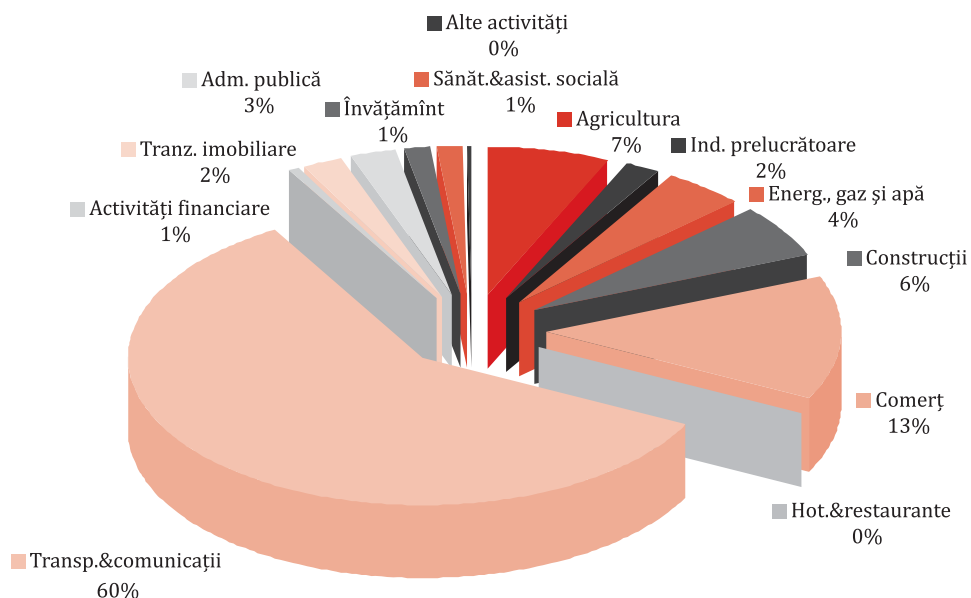
Figura 3. Raionul Cahul: investiții private per capita, lei

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

În pofida avantajelor investiționale pe care le posedă raionul, acesta nu a reușit o performanță investițională pe măsură, astfel încât soldul investițiilor străine per capita în 2008 a constituit doar 60% din media regională (224 lei față de 375,4 lei). În mare parte, investițiile străine în raion sunt reprezentate de companii mici, numărul cărora depășește aproape de 2,5 ori media regională (22 în comparație cu 9 unități). Puțin peste 90% din volumul investițiilor străine atrase în raion constituie investiții directe în capital social, restul fiind investiții de portofoliu în capital social, credite și împrumuturi și altele. Figura 4 explică poziția codașă a raionului în sub-ratingul diversificării investiționale. Astfel, 62,4% din volumul total de investiții atrase revine transporturilor și comunicațiilor, care sunt rezultatul construcției căii ferate din raion și a altor proiecte infrastructurale demarate. Deși o bună parte din vina privind nivelul scăzut al investițiilor străine în raion poate fi atribuită autorităților publice locale, care nu au reușit să exploreze în modul corespunzător o serie de avantaje investiționale importante, o constrângere fundamentală ține și de rețelele de drumuri locale și naționale. Astfel, deși densitatea drumurilor naționale este similară cu media pe țară, densitatea drumurilor locale reprezintă doar 66,7% din media pe țară.

Figura 4. Raionul Cahul: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ☐ Proximitatea față de România și Ucraina.
- ☐ Amplasarea în lunca Prutului.
- ☐ Accesul la portul internațional din Giurgiulești.
- ☐ Bonitatea înaltă a terenurilor agricole din lunca Prutului.
- ☐ Accesul la nodul de cale ferată.
- ☐ Existența spațiilor cu destinație industrial-productivă.
- ☐ Rezerve importante de ape minerale, inclusiv încă nevalorificate.
- ☐ Funcționarea Universității de Stat „B.P. Hașdeu” din Cahul.
- ☐ Funcționarea ghișeului unic în Consiliul raional.
- ☐ Accesul la punctul vamal.
- ☐ Existența resurselor de argilă, nisip și alte zăcăminte de materiale de construcții.
- ☐ Prezența zonelor naturale atractive ca destinații turistice.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ☐ Emigrarea intensă a populației, care duce la scăderea rapidă a forței de muncă disponibile.

- ❑ Expunerea înaltă a raionului la hazardurile naturale (secetă, grindină).
- ❑ Insuficiența sistemelor de irigare.
- ❑ Densitatea mică a drumurilor locale.
- ❑ Infrastructură agricolă deficitară.
- ❑ Percepția negativă a mediului de afaceri față de activitatea APL.
- ❑ Ponderea relativ înaltă a terenurilor erodate.
- ❑ Activitatea sondei petroliere de la Văleni ar putea afecta esențial rezervația naturală pe teritoriul căreia se află.
- ❑ Insuficiența punctelor de colectare a materiei prime agricole.
- ❑ Starea proastă a drumurilor.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Industria prelucrătoare a materiilor prime agricole.
- ❑ Legumicultura.
- ❑ Viticultura.
- ❑ Turismul.
- ❑ Colectarea și depozitarea materiilor prime agricole pentru livrarea pe piața locală sau externă.
- ❑ Producerea materialelor de construcții (cărămida).
- ❑ Producerea pe terenuri protejate (sere).
- ❑ Prelucrarea deșeurilor agricole, inclusiv în scopuri energetice.
- ❑ Explorarea zăcămintelor de petrol și gaz prin noile tehnologii de forare orizontală.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Transformarea aeroportului de la Cahul în zonă economică liberă sau parc industrial pe baza spațiilor și terenurilor disponibile, precum și a infrastructurii logistice deja conectate.
- ❑ Atragerea investițiilor brownfield în baza spațiilor și a terenurilor industriale disponibile și a accesului la portul maritim Giurgiulești, cale ferată și transport rutier.
- ❑ Construirea spațiilor frigorifice de stocare luând în considerație creșterea suprafețelor însămânțate cu culturi viticole, fapt ce presupune că în viitorul apropiat va crește mult cererea pentru asemenea servicii.
- ❑ Orașul Cahul are statutul de oraș-balnear, iar regiunea dispune de bogate rezerve de ape minerale, rezervație naturală și are tradiții bogate în cultivarea viței-de-vie și producerea vinurilor de calitate, ceea ce îi conferă avantaje importante pentru dezvoltarea turismului.
- ❑ Intensificarea prezenței raionului Cahul în cadrul euro-regiunii „Dunărea de Jos” și o participarea mai activă în cadrul programului de vecinătate România-Moldova-Ucraina.

RAIONUL CANTEMIR

Ratinguri investiționale și de comunicare

□	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 37 din 38
○	Performanța Investițională Curentă:	poziția 28 din 38
○	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 36 din 38
○	Stabilitatea Investițională:	poziția 35 din 38
○	Diversificarea Investițională:	poziția 33 din 38
□	Informații despre investițiile curente:	negativ
□	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
□	Informații despre situația economică:	negativ
□	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	8 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	64,4	63,6	63,4	63,2
Producție industrială, % față de anul precedent	39,3	34,8	255,3	134,8
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	63,6	78,3	96,5	91
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	109,1	103,3	136,3	87,5
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	107,8	110	95,8	90,1
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	25,6	20,6	18,4	13,5
Salariul real, % față de anul precedent	120,8	125,3	123,3	113,5
Rata mortalității, la 1000 locuitori	11,2	11,4	11,7	12
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	42	48,3	34,1	41,7

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

În pofida calității relativ joase a solului (nota de bonitate – 58, iar ponderea terenurilor erodate în total terenuri agricole – 43,4%), sectorul agricol deține o pondere înaltă în economia locală, iar în 2008 a reprezentat circa 61% din volumul producției globale (418 mii lei). Totodată, în acest sector sunt ocupate circa 69,1% din total persoane ocupate, ceea ce relevă faptul că pe lângă rolul economic major pe care îl are sectorul agricol în raion, nu mai puțin important este și rolul social al acestuia. Din cele 49605 ha de terenuri cu destinație agricolă, 41325,97 sunt terenuri arabile, 5424,21 ha – vii și 2542,2 ha – livezi. Ponderea terenurilor agricole consolidate, la finele anului 2008, a constituit 65,7% din suprafața totală a terenurilor cu destinație agricolă, fiind gestionate de circa 60 de producători agricoli. Restul terenurilor (34,3%) sunt prelucrate de către circa 10500 de gospodării țărănești de fermier. Nivelul înalt de fragmentare al suprafețelor agricole neconsolidate a influențat raportul întreprinderilor agricole per 100 de locuitori, care în 2008 a fost de 14 (11,9 – media regională). Terenurile agricole consolidate sunt utilizate, în special, pentru plantațiile de vii și livezi tinere (în 2008 s-au plantat circa 200 ha de viță de vie și 386 ha de livadă și plantații de nuci. În același timp, situația în ramura zootehnică se înrăutățește constant din cauza pieței mici de desfacere a producătorilor locali. Prin urmare, șeptelul de animale scade la an la an: dacă în 2004 numărul de bovine constituia 8425 capete, atunci în 2008 acesta s-a redus până la 3851 capete; în 2004 numărul de porcine – 11790 capete, în 2008 – 5840 capete.

Industria

Sectorul industrial este complementar cu sectorul agricol din raion, fiind reprezentat de 8 fabrici de prelucrare a strugurilor, 2 uscătorii de fructe, o mini-fabrică de prelucrare a fructelor și legumelor, 4 brutării, 12 mori de făină, 17 mori de ulei, 11 frigidere etc. Deși în 2008, în sectorul industrial erau ocupați circa 22% din populația totală ocupată, în ansamblu raionul este slab industrializat, volumul producției industriale per capita, în 2008, fiind practic de două ori mai mic față de media regională (837,3 lei față de 1614,1 lei). În același timp, sectorul este puternic fragmentat, volumul anual al producției industriale per întreprindere fiind de 0,76 mil. lei, media regională fiind de 1,05 mil. lei.

Serviciile

Cererea locală este foarte mică, fiind determinată de nivelul de viață modest al populației. Astfel, în 2008 volumul serviciilor cu plată per capita a constituit 830,8 lei, media regională fiind de 1382,1 lei. În mare parte acestea sunt prestate de companii aflate în proprietate publică (48,5%) reprezentate de telecomunicații și servicii comunale-locative. Companiile private prestează servicii, în mare parte, de reparații electrotcasnice, frizerii și întreprinderi din domeniul construcțiilor. Adicional, există un număr mic de întreprinderi care prestează servicii agenților economici: bănci comerciale, asociații de economii și împrumut, centre de consultanță și instruire.

Resursele umane

Raionul are unul dintre cele mai joase Indice al Deprivării Multiple (257 comparativ cu „media” națională de 447, pentru anul 2007). Populația este preponderent săracă, rata emigrației este foarte înaltă; starea sănătății populației pare a fi mai rea decât în medie pe țară; spiritul de întreprinzător este mai puțin dezvoltat. În Cantemir se atestă unul din cele mai intense nivele de emigrare din țară. În paralel, nivelul mortalității este în creștere constantă. Pe termen lung, luate împreună, cele două fenomene reduc esențial volumul brațelor de muncă disponibile pentru angajare. Raionul Cantemir este printre cele mai ruralizate raioane din țară, ponderea populației rurale în total populație a fost, în 2008, de 91,7%. Aceasta a favorizat ocuparea populației locale în sectorul agricol, reprezentând în mare parte agricultura de subzistență. Prin urmare, pe piața muncii locală nu se atestă presiuni majore, ponderea șomerilor înregistrați la Agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, fiind sub nivelul mediei regionale (0,71% față de 1,01%). Situația economică nefavorabilă din raion, precum și ponderea majoră a agriculturii în economia locală, a influențat negativ nivelul veniturilor populației. În 2008, salariul mediu lunar per angajat a constituit 1576,3 lei, media regională fiind de 1750,3 lei. Prin urmare, cererea internă este inferioară mediei regionale, volumul vânzărilor cu amănuntul per capita constituind doar 77,2% din media regională (1977,7 lei față de 2562 lei). Situația socială mai este agravată și de gradul scăzut de penetrare a infrastructurii comunale. Astfel, doar 12% din locuitori beneficiază de servicii de alimentare cu apă potabilă și canalizare, iar din cele 51 de localități ale raionului, doar 9 localități sunt aprovizionate cu apă potabilă din sisteme centralizate.

Procese investitoriale

Climatul investițional

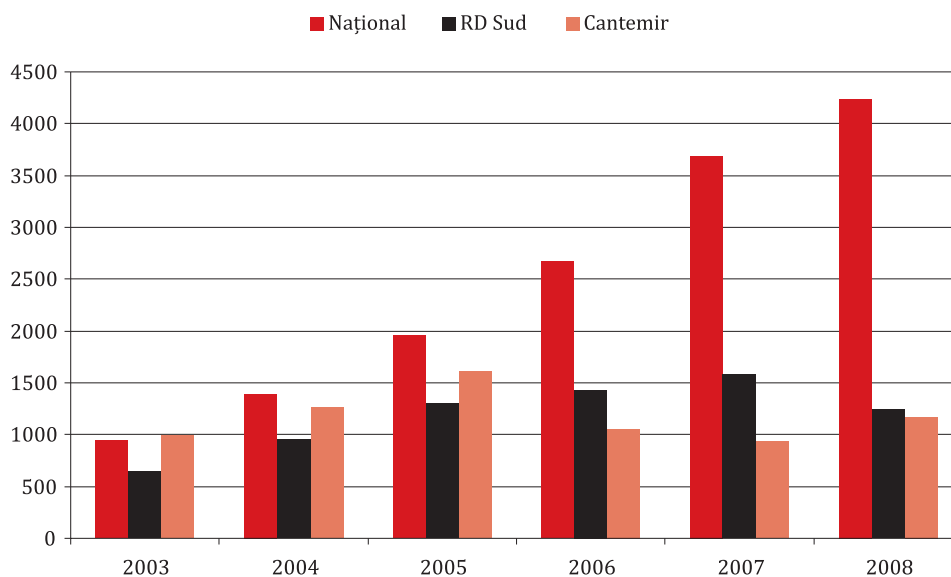
Indicatorul care măsoară spiritul antreprenorial, numărul de întreprinderi per 1000 persoane cu vârsta aptă de muncă, este de 4,4 unități, media regională fiind de 4,3 unități. Totuși, acest nivel este determinat, mai curând, de nivelul înalt de fragmentare al economiei locale în ansamblu, fapt ce implică prezența unui număr relativ mare de întreprinderi de talie mică. Aceasta se referă la toate sectoarele economiei (agricultură, industrie, comerț și servicii), decalajul cel mai mare fiind înregistrat la raportul dintre numărul întreprinderilor comerciale per 1000 locuitori cu vârsta aptă de muncă (16,2 unități în comparație cu 10,6 unități). Cu toate acestea, imaginea reală asupra situației economice și a climatului de afaceri local este redată de raportul dintre volumul veniturilor locale fără transferuri per capita, care în 2008 a constituit doar 69,9% din media regională (297,8 lei față de 426 lei). Prin urmare, baza impozabilă a raionului este foarte mică, determinând dependența acestuia de transferurile de la bugetul de stat (ponderea transferurilor în total venituri, în 2008, a constituit 81,6%, media regională fiind de 72,6%). Conform sondajului efectuat de Expert Grup în rândurile agenților economici locali, majoritatea respondenților au afirmat că climatul de afaceri s-a înrăutățit parțial sau considerabil pe parcursul ultimilor 2 ani. Motivele esențiale invocate au fost tangente, în mare parte cu efectele crizei economice mondiale: reducerea vânzărilor, diminuarea pieței de desfacere. Totodată, majoritatea respondenților sunt parțial sau complet nesatisfăcuți de climatul de afaceri la momentul interviului. Drept argumente esențiale afirmate de respondenți au fost nivelul înalt al birocrăției, bariere instituționale în calea derulării activității instituționale, bruiaje politice, lipsa forței de muncă calificate etc. Deși majoritatea problemelor invocate nu intră în competențele

autorităților publice locale, există și un șir de curențe privind activitatea APL în vederea ameliorării climatului de afaceri. Astfel, majoritatea respondenților s-au declarat nemulțumiți de acțiunile întreprinse de APL pentru a stimula investițiile în raion: impun bariere în activitatea unor agenți economici, lipsa unei cooperării cu mediul de afaceri, pasivitate în vederea atragerii investițiilor etc. Totuși, este necesar de remarcat și faptul că o parte din cei nesatisfăcuți de activitatea APL recunosc și pârghiile limitate cu care acestea pot influența climatul de afaceri.

Investițiile

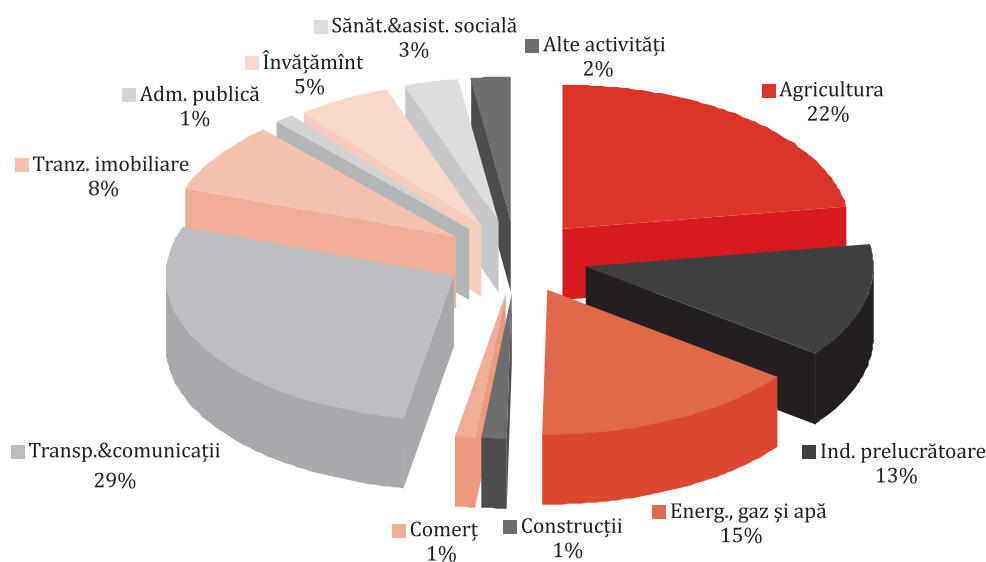
Raionul Cantemir se situează pe penultimul loc (37) în Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR) elaborat de Expert-Grup, fapt ce atestă situația economică extrem de proastă a raionului. Cele mai problematice sub-ratinguri se referă la dinamica performanței investiționale și stabilitatea investițională, unde raionul este poziționat pe locurile 36 și 35. Volumul investițiilor private per capita din raion, începând cu 2006, a fost inferior mediei regionale fapt ce a influențat corespunzător poziția acestuia în RAPIR. În 2008, acest indicator a constituit 1172,2 lei, media regională fiind de 1240,7 lei. Atractivitatea investițională a raionului este și mai mică în raport cu investitorii străini: în 2008, soldul investițiilor străine per capita a constituit doar 8,2% din media regională (30,6 lei față de 375,4 lei). În sub-ratingul diversificării investiționale, raionul este poziționat mai bine, locul 22, deși, în comparație cu alte raioane, investițiile rămân a fi puternic concentrate. Astfel, în 2008 în cele mai importante 3 ramuri ale economiei (transporturi și comunicații, agricultura și energetica) au fost plasate circa 71,7% din totalul investițiilor atrase (Figura 6).

Figura 5. Raionul Cantemir: investiții private per capita, lei

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Figura 6. Raionul Cantemir: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Acces la căile de transport rutier și feroviar (stațiile Prut 1 și Prut 2) național și internațional.
- ❑ Accesul la cale ferată cu ecartament european fapt ce simplifică procedură de conectare la liniile feroviare europene (11 km de cale ferată intră din România pe teritoriul raionului Cantemir).
- ❑ Disponibilitatea spațiilor industriale.
- ❑ Proximitatea față de România.
- ❑ Amplasarea în lunca Prutului.
- ❑ Disponibilitatea resurselor acvatice pentru irigarea terenurilor agricol.
- ❑ Forța de muncă este semnificativ mai ieftină decât în medie pe țară (salariul reprezintă circa 60% din media națională);
- ❑ Autoritățile raionale sunt foarte deschise și receptive la solicitările de informație și de colaborare.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Emigrarea foarte intensă a populației.
- ❑ Bonitatea relativ mică a solurilor și ponderea relativ mare a terenurilor erodate în total terenuri agricole.
- ❑ Cererea finală locală foarte mică și, respectiv, piața locală de desfacere mică.
- ❑ Lipa conexiunii rutiere dintre Raionul Cantemir și Județul Vaslui din România (podul care le unește este destinat doar transportului feroviar).
- ❑ Lipsa unui punct vamal pentru transportul rutier și circulația persoanelor fizice.
- ❑ Insuficiența capacităților de irigare a terenurilor.
- ❑ Drumurile locale și naționale care traversează raionul sunt într-o stare foarte proastă, fiind o barieră majoră în calea dezvoltării economice a raionului care în virtutea pieței locale mici trebuie să se orienteze la valorificarea pieței naționale și externe.
- ❑ Întregul spectru de servicii comunale – apeduct, canalizare, evacuare a deșeurilor - este într-o stare avansată de degradare, determinând emigrarea tinerilor și specialiștilor calificați.
- ❑ Infrastructura agricolă este deficitară – lipsesc sau sunt în stare avansată de degradare sistemele de irigare, de protecție contra grindinei, abatoarele, serviciile profesionale de consultanță agricolă (serviciile veterinare, agronomice)
- ❑ Lipsa de transparență, birocrăția, instabilitatea deciziilor adoptate de APL, procedurile de alocare a contractelor publice și diseminarea transparentă a informației despre oportunitățile economice sunt identificate ca probleme foarte importante în raion.
- ❑ Nu există un cadru transparent și deschis de dialog între autoritățile publice locale de nivelul I și II, serviciile desconcentrate în teritoriu ale autorităților centrale și companiile private. Din această cauză, companiile invocă „indiferența autorităților față de problemele companiilor”.
- ❑ Concurența neloială din partea întreprinderilor aflate în proprietate publică împiedică valorificarea de către producătorii privați a potențialului pieței.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Cultivarea, depozitarea în condiții controlate și comercializarea în perioada inter-sezon a legumelor și fructelor de câmp și de seră;
- ❑ Prelucrarea fructelor pentru concentrate de sucuri și exportarea produsului final;
- ❑ Industria conservelor de legume.
- ❑ Viticultura.
- ❑ Zootehnia (în special creșterea porcilor și păsărilor).
- ❑ Producerea pe terenuri protejate (sere).
- ❑ Prelucrarea deșeurilor agricole în scopuri energetice.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Utilizarea oportunităților în cadrul programului transfrontalier România-Ucraina-Moldova.
- ❑ Crearea unui parc industrial în baza terenurilor și spațiilor cu destinație industrială disponibile în raion, cu suportul financiar al UE prin intermediul fondurilor structurale din cadrul programului transfrontalier România – Ucraina – Moldova.
- ❑ Reanimarea producerii conservelor în baza infrastructurii existente (atragerea investițiilor brownfield).
- ❑ Datorită proximității de râul Prut, este relativ ușor de dezvoltat sisteme eficiente de irigare.
- ❑ Este posibilă dezvoltarea unui sistem de transport fluvial cu ambarcațiuni mici pe direcțiile Ungheni și Giurgiulești.
- ❑ Există spații libere cu destinație industrial-productivă, favorabile pentru capacități de stocare, congelare, prelucrare sau conservare a producției agricole.
- ❑ Reactivarea stației de cale ferată Prut 2 ar duce la apariția unor oportunități investiționale noi pentru companiile moldovenești și străine.
- ❑ Valorificarea statutului de membru a Euroregiunii Dunărea de Jos implică o participare mai activă a autorităților locale din Cantemir.

RAIONUL CĂUȘENI

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 27 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 22 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 10 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 31 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 28 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	pozitiv
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	6 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	93,4	93,6	92,9	92,7
Producție industrială, % față de anul precedent	59,2	61,1	120,1	75,5
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	73,8	69,5	93,5	44,5
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	116,1	107,6	119,5	93,8
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	112,8	104,1	95,7	97,5
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	35,1	30,3	23,8	20,8
Salariul real, % față de anul precedent	135,2	117,1	119,4	117
Rata mortalității, la 1000 locuitori	13	14,1	13,2	12,5
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	46	48	50,4	60

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Terenurile agricole din raion sunt reprezentate de culturi de toamnă în proporție de circa 28% (29097 ha în 2008), din care grâu - 17662 ha, orz - 6568 ha și rapiță - 4807 ha. Nota de bonitate a solului este de 62 față de media regională - 59, iar ponderea terenurilor erodate în total terenuri cercetărilor pedologice este una din cele mai mici din țară (27,4%). Grație calității înalte a solului a fost impulsionată activitatea economică a companiilor agricole. Astfel, numărul de întreprinderi agricole ce revin la 100 de locuitori este mult mai mare față de media regională (18,4 față de 11,9). Numărul de cooperative agricole de producere, la fel, este superior mediei regionale (22 față de 15). Totuși, baza agricolă tehnico-materială a raionului este relativ deficitară, numărul de tractoare ce revin la 1000 ha fiind mai mic față de media regională (12,8 față de 15,5). Aceasta, de rând cu alte constrângeri infrastructurale, a limitat extinderea întreprinderilor din sector și formarea lanțurilor de producere pe scară mai mare. Acest fapt este relevant de nivelul înalt de fragmentare a întreprinderilor și ponderea relativ mică a întreprinderilor agricole cu o suprafață de peste 10 ha (0,6% față de 2,3%).

Industria

Industria raionului este reprezentată de industria prelucrătoare în proporție de 93,5%, care se axează preponderent pe vinificație, fabricarea conservelor, industria laptelui, produselor de făină. În pofida disponibilității materiei prime agricole locale care ar putea fi procesată mai intens, precum și a soldului relativ înalt al investițiilor străine directe în raion, raionul a rămas slab industrializat. Astfel, volumul producției industriale per capita este de peste 2 ori mai mică față de media regională (770,2 mii. lei față de 1614,1 mii lei). La fel ca sectorul agricol, cel industrial este foarte fragmentat, fiind reprezentat de un număr relativ mare de întreprinderi de dimensiuni mici. Astfel, deși numărul companiilor industriale este superior mediei pe regiune (108 față de 94 unități), volumul producției industriale care revine acestor companii este relativ mic (volumul producției industriale per companie este de 0,7 mil. lei, față de media regională de 1,05 mil. lei).

Serviciile

Volumul serviciilor cu plată prestate per capita în raion este aproape la un nivel cu media regională, constituind în 2008, 1314,9 lei. Sectorul public joacă un rol mai important în prestarea serviciilor, deținând o pondere de 39,7% în 2008. În mod tradițional acesta este reprezentat de companii specializate în telecomunicații și servicii comunal-locative. În sectorul privat activează în mare parte companii care prestează servicii de reparații auto, transport, iar companiile din sectorul construcțiilor sunt reprezentate de un număr mai modest. Comerțul relativ dezvoltat din raion a influențat atractivitatea acestuia pentru sectorul bancar și a companiilor de microfinanțare. Adicional, în raion activează 10 centre de consultanță și instruire de care pot beneficia agenții economici și persoanele fizice.

Resursele umane

Raionul Căușeni este unul din cele mai expuse raioane la procesele de emigrare din țară, astfel încât numărul populației stabile depășește cu circa 15,6% numărul populației prezente. Acest indicator este unul din cele mai înalte din republică, media pe regiune fiind de 9,3%. Acest proces a diminuat semnificativ presiunile de pe piața locală a forței de muncă, astfel încât ponderea șomerilor înregistrați în total populație aptă de muncă a fost mai mică față de cea regională (0,80% față de 0,86%). Numărul mai mic de șomeri este determinat și de faptul că o bună parte a populației activează în sectorul comerțului cu amănuntul, deseori nefiind angajată formal. În rezultatul acestor factori, populația locală consumă mai mult față de media regională (volumul vânzărilor cu amănuntul în 2008 a constituit 114,6% din media regională), în pofida faptului că salariul mediu nominal în raion a fost cu 5,9% mai mic față de media pe regiune (1647,1 lei față de 1750,3 lei).

Procesele investiționale

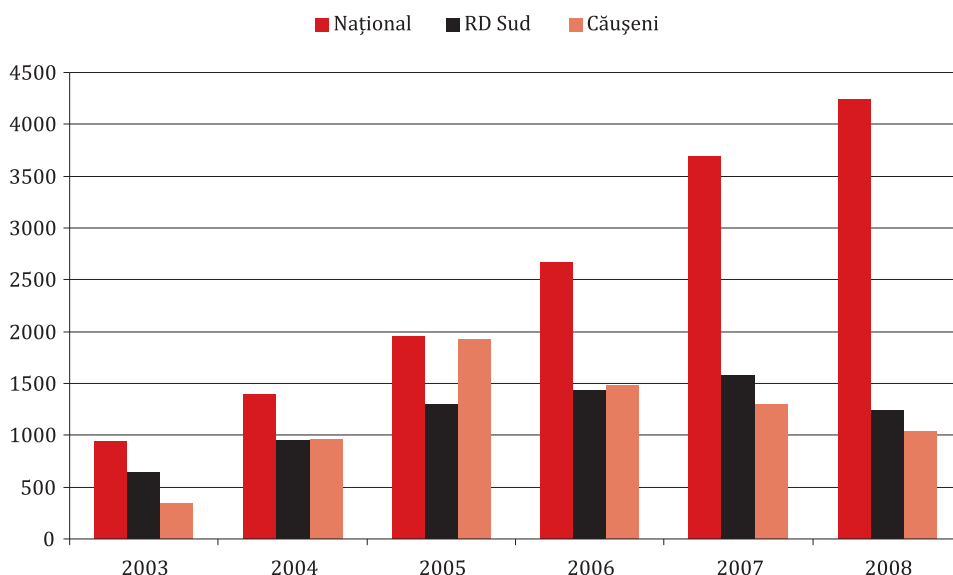
Climatul investițional

O serie de avantaje geografice și de infrastructură au determinat dezvoltarea unilaterală a economiei locale în direcția comerțului cu amănuntul: localizarea raionului la intersecția căilor internaționale de transport, accesul la nodul de cale ferată, precum și existența vămii Bender. Acestea au creat premise relativ favorabile inițierii mai multor afaceri în domeniul comerțului. Prin urmare, Căușeni se situează în topul raioanelor cu cele mai multe magazine de comerț cu amănuntul la 1000 de locuitori. Astfel, în 2008 acest raport a constituit 3,09 pe când media regională a fost de doar 1,95. Totodată, la începutul anului 2009, ponderea întreprinderilor cu activitate de comerț din total întreprinderi a constituit circa 47% (858 din 1818 întreprinderi). Datele respective reflectă importanța majoră a activităților de comerț pentru economia locală, care a devenit o sursă esențială de existență pentru o bună parte a populației din raion. Sondajul efectuat în rândurile companiilor locale atestă o percepție negativă a agenților economici atât față de climatul de afaceri local, cât și față de activitatea APL Căușeni. Astfel, majoritatea respondenților au declarat că defel nu sunt satisfăcuți sau mai degrabă nu sunt satisfăcuți de situația privind climatul de afaceri. Adicional, majoritatea au afirmat că în ultimii doi ani climatul de afaceri, fie puțin s-a înrăutățit, fie s-a înrăutățit considerabil. Printre motivele de bază care au determinat această percepție companiile invocă pasivitatea APL în ceea ce ține de consultarea și comunicarea cu agenții economici. Conform aceluiași sondaj, majoritatea respondenților complet nu sunt satisfăcuți de activitatea APL pentru a stimula investițiile în regiune.

Investițiile

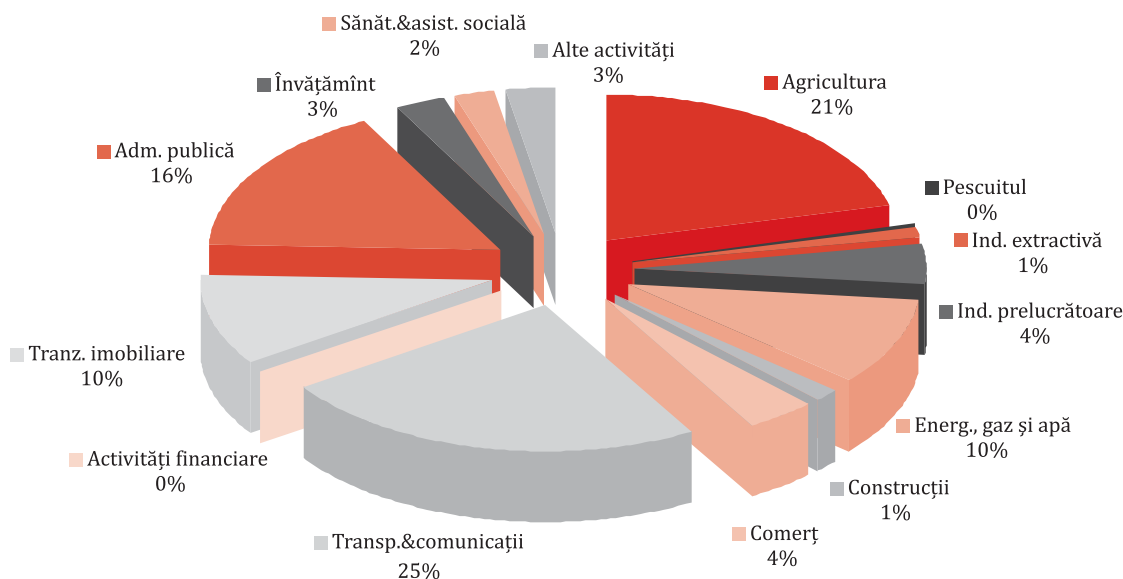
Conform Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), raionul Căușeni este poziționat pe locul 27 din 38 posibile, fiind dezavantajat în ceea ce ține de sub-ratingul stabilității investiționale (poziția 31) și a diversificării investiționale (poziția 28). Acest fapt a fost determinat, în special, de ponderea majoră a investițiilor pentru transporturi și comunicații și agricultură (Figura 8). Totodată, poziția raionului este relativ favorabilă la subcapitolul performanței investiționale istorice (10), fapt determinat de rata relativ înaltă de creștere a investițiilor private pe cap de locuitor în perioada 2004-2008.

Figura 7. Raionul Căușeni: investiții private per capita, lei

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Figura 8. Raionul Căușeni: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Începând cu anul 2006 volumul investițiilor private per capita au fost în declin constant (Figura 7) coborând sub media regională. Astfel, în 2008 acest indicator a constituit doar 83,1% din media regiunii SUD (1031,3 lei față de 1240,7 lei). Totodată, accesul la vama Bender și alte căi de comunicație (densitatea

drumurilor naționale este cu 27,7% mai mare față de media națională), precum și nivelul de calitate al solurilor au servit drept o atracție importantă pentru câțiva investitori străini de calibru relativ mare din sectorul agrar (ex. IM „Elevator Kelley-Grains”, „KWBCROUP” SRL, SA „Ghermes-Service” etc.). Prin urmare, soldul investițiilor străine per capita a depășit de circa 4,5 ori media regională (375,4 lei față de 1311,7 lei).

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ☐ Amplasarea la intersecția importantelor drumuri naționale și internaționale, accesul la cale ferată.
- ☐ Aproximarea de Vama Bender facilitează comerțul dintre agenții economici de pe ambele maluri ale Nistrului.
- ☐ Costul relativ mic al forței de muncă.
- ☐ Disponibilitatea spațiilor industriale favorabile utilizării pentru depozitare, congelare, prelucrare și producere.
- ☐ Accesul la zăcămintele de resurse naturale pentru materiale de construcții.
- ☐ Bonitatea solului relativ înaltă.
- ☐ Densitatea relativ înaltă a drumurilor naționale.
- ☐ Există condiții favorabile dezvoltării punctelor organizate de colectare a materiei prime agricole.
- ☐ Abundența factorilor de producere necesari pentru dezvoltarea ramurilor industriale de prelucrare a materiilor prime.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ☐ În interiorul consiliilor locale și raionale se atestă o fragmentare politică pronunțată. Conform celor relatate de companiile private, aceasta afectează în mod negativ climatul investițional local.
- ☐ Agricultură și o bună parte din companiile industriale (vinicole, de conserve, congelarea și depozitarea producției agricole) sunt afectate sistematic de calamitățile naturale (în special grindină și înghețuri).
- ☐ Insuficiența punctelor organizate de colectare a materiei prime agricole.
- ☐ Lipsa de transparență privind activitatea administrațiilor publice locale.
- ☐ Calitatea proastă a întregii infrastructuri de suport a businessului.
- ☐ Emigrarea masivă a populației și, drept rezultat, ponderea relativ mică a populației cu vârsta aptă de muncă în totalul populației prezente.

- ❑ Lipsa sistemelor eficiente de irigare și localizarea geografică determină expunerea relativ înaltă a raionului la hazardurile naturale: secetă, grindină și înghețuri.
- ❑ Procedurile birocratice privind obținerea permiselor de funcționare pentru agenții economici locali, lipsa transparenței în activitatea administrațiilor publice locale și continuarea degradării infrastructurii economice ar putea cauza fenomenul de dezinvestire din raion în favoare celor vecine.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Industria prelucrătoare a materiilor prime agricole.
- ❑ Colectarea și depozitarea materiilor prime agricole pentru livrarea pe piața locală sau externă.
- ❑ Producerea materialelor de construcții.
- ❑ Comerțul en-gros și retail.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Ameliorarea situației cu sistemele de irigare, în comun cu bonitatea relativ înaltă a solului ar permite realizarea unui salt calitativ în dezvoltarea pomiculturii și legumiculturii în raion.
- ❑ Accesul la drumurile internaționale (rutiere și feroviare), precum și prezența spațiilor pentru depozitare, inclusiv și a spațiilor frigorifice, oferă oportunități pentru crearea punctelor organizate de colectare a materiilor prime agricole.
- ❑ Forța de muncă relativ ieftină, prezența spațiilor industriale și accesul la drumurile internaționale sunt favorabile pentru crearea întreprinderilor de prelucrare a materiilor prime agricole. Totodată, aceleași avantaje sunt favorabile dezvoltării ramurilor industriei ușoare de prelucrare (ex: textile).
- ❑ Accesul la zăcămintele de resurse naturale pentru materiale de construcții ar putea servi pentru dezvoltarea sectorului de producere a materialelor de construcție, iar accesul la drumurile internaționale creează premise favorabile livrării acestora pe alte piețe locale sau exportul acestora pe alte piețe externe.
- ❑ Este necesară identificarea terenului optimal pentru amplasarea unui parc industrial (ideal, mai aproape de intersecția drumurilor Anenii-Noi – Căușeni și Cimișlia-Tighina) și studierea fezabilității și impactului economic al parcului industrial.

RAIONUL CIMIȘLIA

Ratinguri investiționale și de comunicare

□	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 31 din 38
○	Performanța Investițională Curentă:	poziția 32 din 38
○	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 5 din 38
○	Stabilitatea Investițională:	poziția 29 din 38
○	Diversificarea Investițională:	poziția 35 din 38
□	Informații despre investițiile curente:	negativ
□	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
□	Informații despre situația economică:	pozitiv
□	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	2 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	64,4	63,8	62,9	62,6
Producție industrială, % față de anul precedent	49,1	52,8	67	75
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	145,7	250	37,2	82,8
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	127,8	114,8	119,1	110
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	100,6	108	105,1	82,9
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	33,5	27,3	24,2	20,6
Salariul real, % față de anul precedent	130,6	118,8	122,9	116,1
Rata mortalității, la 1000 locuitori	12,5	12,2	12,6	12,3
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	49	45,8	42,5	42,8

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Agricultura în raionul Cimișlia este un sector important atât în formarea bugetului local, cât și din punct de vedere a ocupației populației economic active sau ca domeniu de activitate a agenților economici. Din suprafață totală a pământurilor agricole disponibile la nivel de raion de 71804.67 ha, suprafața terenurilor erodate este la nivelul de 47% sau 33 mii ha din total. Nota de bonitate a solului este de 62 puncte, peste media pe regiune. Sectorul agrar dispune de 2102 tractoare, însă termenul de exploatare și gradul de uzură fizică completă este la nivelul de 80%. Aproximativ 30% din venitul complexului agroindustrial al raionului Cimișlia este asigurat de sectorul vitivinicol, ramură considerată de autoritățile locale drept strategică pentru economia locală. Suprafața terenurilor agricole ocupate de plantații viticole este de 6106 ha sau aproximativ 11% din total, inclusiv 2189 ha de viță de vie plantate în perioada anilor 2006-2008. După volumul producției agricole pe toate categoriile de gospodării prevalează culturile cerealiere și leguminoase produse în anul 2008 în cantitate de 35216 tone, urmate de struguri în cantitate de 7634 tone și fructe și pomușoare cu un volum de 3164 tone. Similar raioanelor din zonă, raionul Cimișlia nu are acces la resurse acvatice importante, și nici nu este traversat de râuri cu debit important care ar putea asigura cantitatea necesară de apă pentru irigație.

Industria

Sectorul industrial în raionul Cimișlia este slab dezvoltat, iar în ultimii 3 ani acesta a înregistrat chiar o reducere constantă a producției. În raion activează 99 de întreprinderi industriale, inclusiv 42 de oloinițe, 25 de mori și 8 fabrici de vin. Volumul producției industriale în anul 2008 a fost de 16,5 milioane lei (față de 53,9 milioane lei în anul 2007), inclusiv 123,3 mii decalitri de vinuri naturale din struguri și 26,4 tone de pâine și produse de panificație. Volumul producției industriale per capita este 263,6 lei, și este unul din cele mai slab dezvoltate din punct de vedere industrial.

Serviciile

Sectorul serviciilor din raionul Cimișlia este reprezentat de 428 de întreprinderi comerciale din care 302 sunt magazine de comerț cu amănuntul, care au înregistrat o valoare a vânzărilor cu amănuntul de 191 milioane lei în anul 2009, situând astfel raionul Cimișlia printre puținele raioane care au înregistrat o creștere a acestui indicator într-un an de criză. Valoarea serviciilor cu plată prestate populației este proporțional distribuită între întreprinderile cu formă de proprietate publică, privată și cea străină. Sectorul serviciilor din raion nu înregistrează mari deosebiri față de restul raioanelor din punct de vedere a diversității acestora, cu singura mențiune că ceva mai dezvoltate sunt serviciile de procesare a materiei prime agricole (fabrici de vin, mori, oloinițe, etc.).

Resursele umane

Ponderea populației economic active din totalul pe raion este de 64,7%, similară mediei pe regiune. De asemenea nu există discrepanțe majore față de media regională în ceea ce privește populație de sub vârsta

aptă de muncă (22%) cât și peste vârsta aptă de muncă (14%). Rata șomajului în raionul Cimișlia este de 0,65 din totalul populației economic active, sub media regională de 1,01%. Salariul mediu lunar al unui salariat în raionul Cimișlia este de 1574,6 lei, cu 176 de lei mai puțin față de media pe regiune.

Procesele investiționale

Climatul investițional

În raionul Cimișlia își desfășoară activitatea 141 de întreprinderi cu peste 20 de angajați. Raportat la numărul de locuitori cu vârsta aptă de muncă, cifra denotă un spirit al antreprenorialului slab dezvoltat. Din cei 10856 de agenți economici raportați, doar 26 sunt de forma organizatorico-juridică SRL, 4 - societăți pe acțiuni și 625 - întreprinderi individuale, iar restul, peste 93% din total sunt gospodării țărănești. Percepția cu privire la climatul general de afaceri se situează între mai degrabă nesatisfăcut și mai degrabă satisfăcut, evitând extremele de nemulțumire sau satisfacție. Cu toate acestea, din punctul de vedere al agenților economici climatul de afaceri s-a înrăutățit puțin pe parcursul ultimului trecut, iar drept motiv este lipsa investițiilor și a activităților economice de amploare, dar și criza economică și instabilitatea guvernului central. Birocrația și incapacitatea autorităților publice locale de a atrage investiții, lipsa de transparență în activitatea autorităților publice locale sunt principalele bariere în dezvoltarea mediului de afaceri.

Investițiile

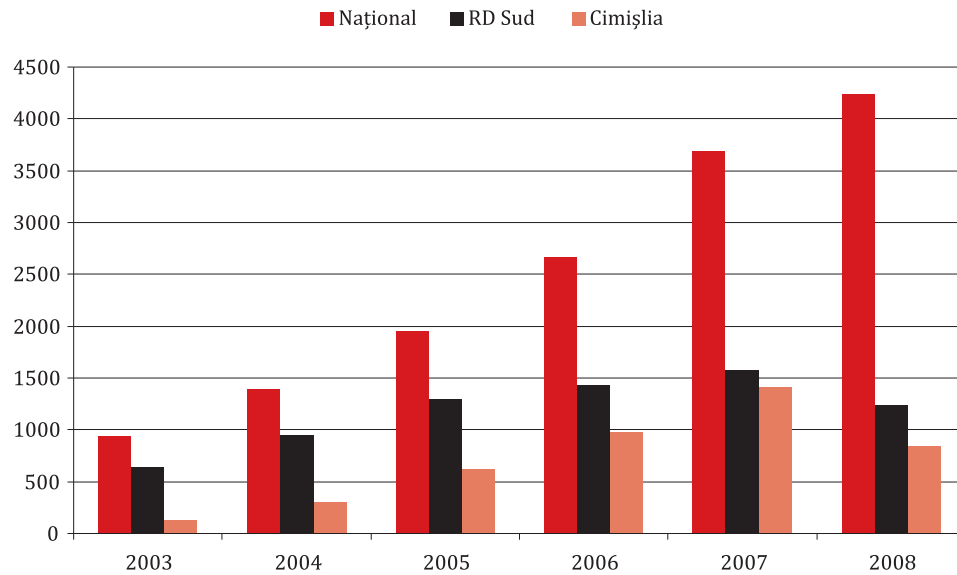
Raionul Cimișlia ocupă poziția 31 în Ratingul Performanței Investiționale Regionale, iar o atare poziție a fost determinată de poziționarea proastă la sub-ratingul diversității investiționale în care raionul este plasat pe locul 35 din totalul de 38, și de indicele performanței investiționale curente cotate pe poziția 32. Cu toate acestea, raionul se poziționează peste media națională din punctul de vedere a ratei de creștere a investițiilor private per capita în anii 2004-2008, caracterizată de o stabilitate investițională moderată pentru aceeași perioadă.

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

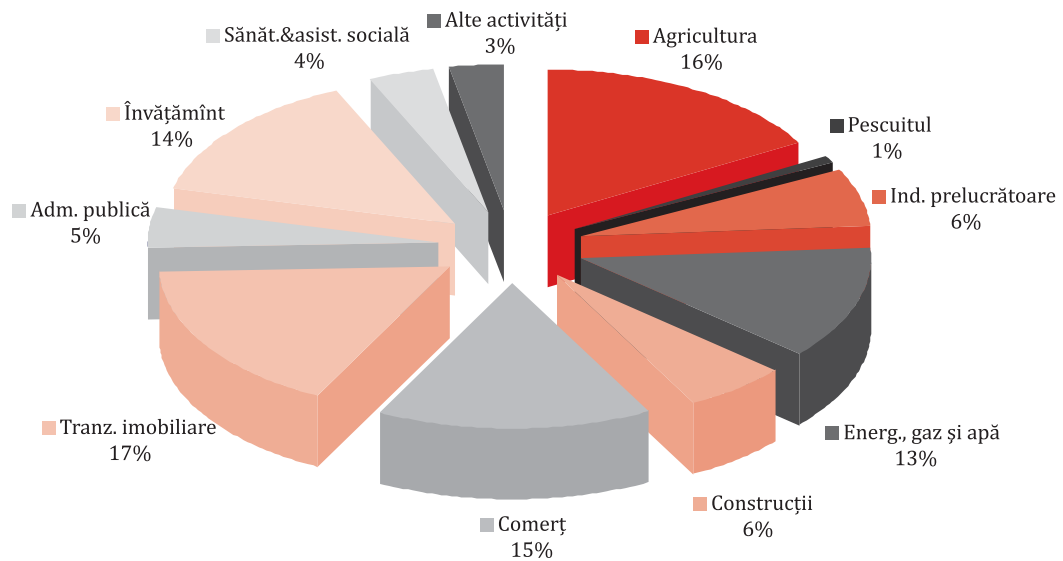
- ☐ Amplasarea la intersecția importantelor drumuri naționale și internaționale, accesul la cale ferată.
- ☐ Costul relativ mic al forței de muncă.
- ☐ Disponibilitatea spațiilor industriale favorabile depozitării, congelării, prelucrării și producerii.
- ☐ Bonitatea solului este relativ înaltă.
- ☐ Densitatea relativ înaltă a drumurilor naționale.

Figura 9. Raionul Cimișlia: investiții private per capita, lei

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Figura 10. Raionul Cimișlia: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Agricultura este sistematic subminată de calamitățile naturale (în special secetă, grindină și înghețuri).
- ❑ Insuficiența punctelor organizate de colectare a materiei prime agricole.
- ❑ Calitatea proastă a infrastructuri de suport a businessului.
- ❑ Emigrarea masivă a populației.
- ❑ Lipsa sistemelor eficiente de irigare și localizarea geografică determină expunerea relativ înaltă a raionului la hazardurile naturale: secetă, grindină și înghețuri.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Industria alimentară, în special mini-fabrici pentru conservarea fructelor și legumelor.
- ❑ Prelucrarea deșeurilor de la fabricile vinicole (extragerea uleiului din semințe de struguri, producerea hranei pentru animale).
- ❑ Legumicultura, inclusiv în sere, și creșterea boboaselor.
- ❑ Viticultura, inclusiv soiuri de masă.
- ❑ Apicultura.
- ❑ Servicii de depozitare a producției agricole în instalații frigorifice.
- ❑ Servicii de protecție în agricultură (irigație prin picurare, soluții anti-grindină, anti-îngheț, etc.).

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Constituirea unui mic business-incubator în incinta consiliului raional sau primăriei orașului Cimișlia.
- ❑ Efectuarea studiului de fezabilitate pentru deschiderea unui parc industrial pe terenul identificat de primăria orașului Cimișlia.
- ❑ Promovarea soluțiilor tehnologice de producere a energiei din deșeuri agricole.
- ❑ Crearea unei pagini web a raionului, simple, dar informative și relevante pentru potențialii investitori.
- ❑ Promovarea, prin intermediul organizațiilor de consultanță, a soluțiilor agro-tehnologice pentru prevenirea impactului secetei și utilizarea soluțiilor „micii irigații”.
- ❑ Punerea la punct a unui program raional pentru înverzirea landşaftului prin plantarea fâșiilor și zonelor forestiere, cu efect pozitiv asupra imaginii zonei și îmbunătățirii condițiilor agroclimaterice.
- ❑ Asigurarea măsurilor elementar necesare pentru îmbunătățirea imaginii raionului: lucrările de bază de amenajare a localităților, lichidarea gunoștilor neautorizate, reducerea criminalității.

RAIONUL LEOVA

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 23 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 36 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 2 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 33 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 11 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	pozitiv
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	6 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	54,5	54,5	53,8	53,8
Producție industrială, % față de anul precedent	129,3	48,2	67,4	230
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	112,5	102	59,3	101,2
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	109	107,5	122,2	102,2
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	103,5	112,9	106,6	90,6
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	29,3	25,0	21,9	17,4
Salariul real, % față de anul precedent	142,9	116,2	121,5	118,9
Rata mortalității, la 1000 locuitori	11,2	11,7	12,1	12,6
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	46	46,4	38,5	47,7

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Sectorul fitotehnic, care joacă un rol important în agricultura raionului Leova este reprezentat preponderent de cultivarea grâului de toamnă, porumbului-boabe, floarea soarelui și vița-de-vie. Ponderea terenurilor arabile ocupate de aceste culturi constituie 60,4% din total terenuri agricole (25263 ha din 41836 ha). Totodată, o problemă acută a sectorului ține de ponderea relativ înaltă (23%-24%) a suprafețelor agricole cu culturi tehnice (în special, rapița și floarea soarelui) care riscă să agraveze degradarea solului. În pofida unei bonități a solului inferioare mediei regionale (57 față de 59 puncte), numărul de întreprinderi agricole la 100 de locuitori a constituit 14,4, față de 11,8 – media regională. Ponderea întreprinderilor agricole care dețin o suprafață de peste 10 ha este una din cele mai mici din regiune (0,9% în comparație cu media regională de 2,3%). Prin urmare, numărul cooperativelor agricole de producere este unul relativ mic – 6 în comparație cu media regională – 15, ceea ce denotă nivelul relativ înalt de fragmentare a sectorului agricol în raion. În același timp, 71,1% din volumul global al producției agricole este reprezentat de sectorul fitotehnic - 147,3 mil. lei față de totalul de 207 mil. lei, în timp ce media pe țară este de 64,2%. Un factor major care a amplifică efectul negativ al bonității relativ scăzute a solului este baza agricolă tehnico-materială relativ îngustă: la 1000 ha de terenuri agricole revine un efectiv de 12,6 tractoare, net inferior mediei regionale (15,5).

Industria

Raionul Leova este unul din cele mai slab industrializate din țară. Acest fapt este relevat de volumul producției industriale per capita care, în mod tradițional, este cel mai mic din regiune și unul din cele mai joase din țară (202,2 lei per capita față de 1612,3 lei per capita – media regională în 2008). Totodată, numărul total al întreprinderilor industriale constituie 53 de unități, față de media regională – 94. Situația respectivă este determinată, în mare parte de calitatea extrem de proastă a infrastructurii industriale, care nu a permis valorificarea pe deplin a avantajelor investiționale majore prezente în raion: proximitatea față de România, accesul la drumurile naționale și la nodul de cale ferată.

Serviciile

Volumul serviciilor cu plată prestate pe teritoriul raionului Leova este inferior mediei regionale (în 2008 acesta a constituit 1111,2 lei, media fiind de 1382,1 lei per capita). Aceasta se explică prin nivelul de trai modest al populației și a activității economice relativ pasive. Prin urmare, aceasta a afectat negativ atractivitatea sectorului privat, ponderea sectorului public fiind una destul de înaltă (40,9%). Acesta este reprezentat în mod tradițional de servicii comunale-locative și telecomunicații. În sectorul privat activează un număr relativ mic de întreprinderi care prestează servicii de transport, reparații sau frizerii. În raion activează mai multe companii din domeniul construcțiilor (12). Sectorul serviciilor prestate agenților economici este slab dezvoltat fiind reprezentat de un număr mic de bănci comerciale (6), organizații de microfinanțare (2), asociații de economii și împrumut (4) și centre de consultanță și instruire (6).

Resursele umane

Din cauza proceselor emigraționiste pronunțate, atât spre capitală, cât și peste hotarele țării, ponderea șomerilor în total populație cu vârsta aptă de muncă este inferioară mediei pe regiuni (în 2007 aceasta a constituit 0,71% față de 1% media pe regiuni). Nivelul scăzut al industrializării și activitatea investițională pasivă a întreprinderilor determină o cerere redusă pentru forța de muncă locală. Prin urmare, prețul acesteia este unul inferior mediei pe regiuni (în 2008 salariul lunar mediu nominal în raionul Leova a constituit 1530 lei față de 1750,3 lei – media pe regiuni). Aceasta la rândul său determină nivelul redus al consumului local, fapt relevat de volumul de vânzări cu amănuntul pe cap de locuitor (în 2008 acest indicator a constituit 1962,7 lei față de 2562,0 lei – media pe regiuni).

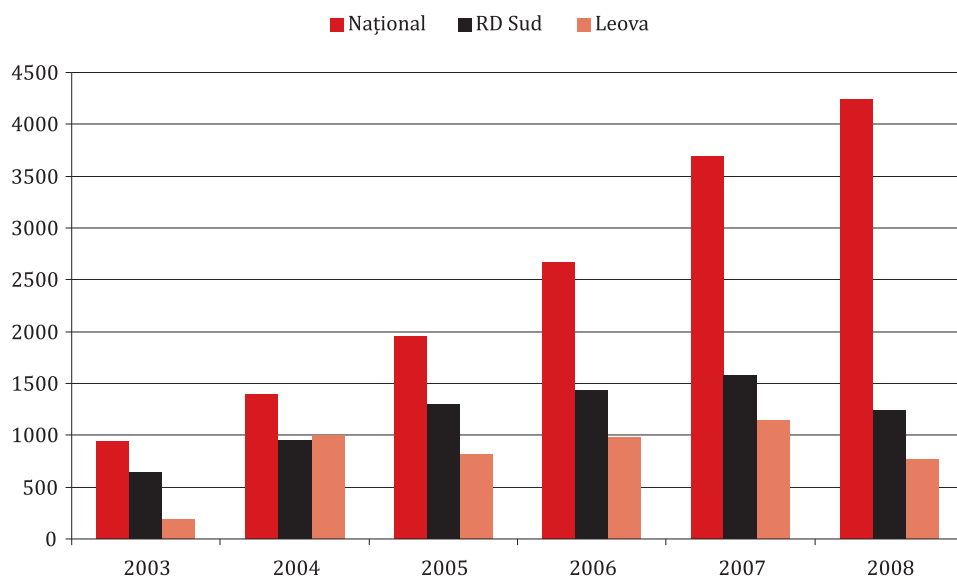
Procesele investiționale

Investițiile

Potrivit Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), raionul Leova ocupă locul 23 din totalul de 38 de unități incluse în rating. O atare poziționare, care este una inferioară mediei, a fost determinată de indicatorul performanței investiționale curente și a indicatorului stabilității investiționale – sub-ratingurile la care raionul deține locurile apropiate extremei inferioare: 36 și 33, respectiv. Prin urmare, deși raionul a înregistrat o dinamică a performanței investiționale impresionantă, ocupând locul 2 în sub-rating, creșterea investițiilor a fost una deloc stabilă. O dinamică a performanței investiționale atât de înaltă a fost determinată exclusiv de singurul episod de creștere a volumului de investiții private în 2004 de 5,1 ori față de anul 2003 (de la 10,1 mil. lei la 51,2 mil. lei). În același timp, volumul de investiții private atrase în 2008 (41,4 mil. lei), care a fost unul din cele mai mici din regiune, a determinat poziționarea nefavorabilă a raionului în sub-ratingul performanței investiționale curente. Cu toate acestea, raionul deține o poziție superioară mediei (11) în sub-ratingul diversificării investiționale, fapt ce relevă o concentrare scăzută a activităților economice și o distribuire relativ uniformă a investițiilor între sectoarele economice din raion.

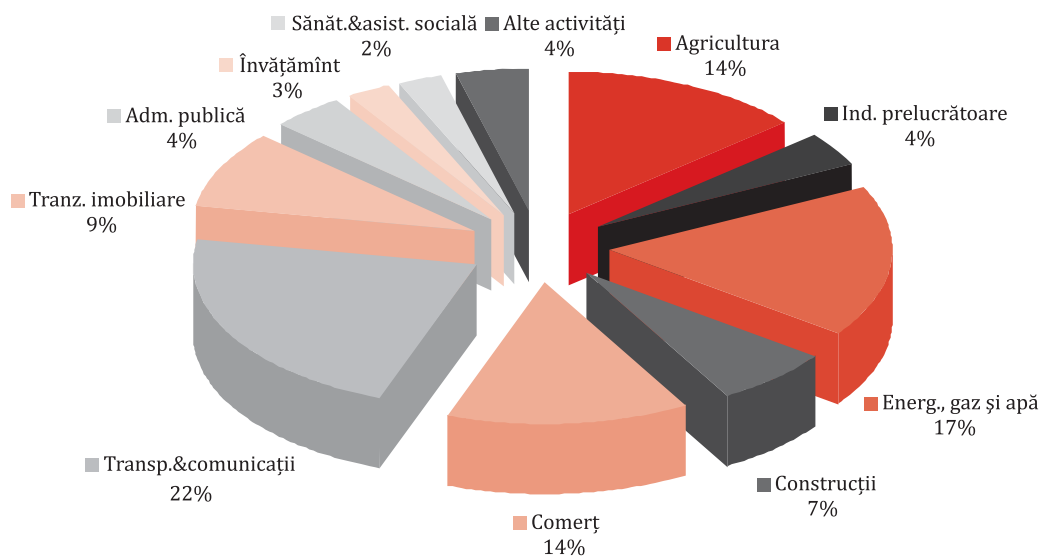
Figura 11 relevă evoluția sinuoasă a volumului de investiții private per capita, marcată de un singur episod de creștere proeminentă în 2004. Cu excepția aceluși an, în perioada analizată volumul investițiilor private per capita a fost inferior mediei regionale și naționale. Astfel, în 2008 acest indicator a constituit 768,1 lei (61,9% din media regională și doar 18,1% din cea națională). Conform structurii investițiilor private după tipuri de activități economice, cele mai mari ponderi sunt deținute de transporturi și comunicații (25,6%), energia electrică și termică, gaze și apă (19,9%), agricultura (16,1%). Cele mai mici ponderi le dețin industria prelucrătoare (4,5%) și construcțiile (7,7%). Soldul investițiilor străine per capita este unul din cele mai joase din țară, în 2008 constituind doar 2,5% față de media regională (9,3 lei față de 375,4 lei). Pe parcursul ultimilor ani, 100% din investițiile respective sunt plasate sub forma de capital social subscris la întreprinderile locale. Situația respectivă a fost cauzată de constrângerile infrastructurale majore prezente în raion, în special de calitatea deplorabilă a drumurilor comunale, accesul limitat la apeduct și gazificare, bonitatea relativ scăzută a solului etc. Totodată, densitatea drumurilor în raion este una inferioară mediei pe țară (densitatea drumurilor naționale – 10 km față de media de 11,1 km; densitatea drumurilor locale – 17,2 km față de media de 20,1 km). Finalmente, acestea au și subminat poziția raionului Leova în Ratingul Performanței Investiționale Regionale.

Figura 11. Raionul Leova: investiții private per capita, lei

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Figura 12. Raionul Leova: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Accesul la importante drumuri naționale rutiere și la nodul de cale ferată.
- ❑ Prezența zăcămintelor de resurse naturale pentru producția materialelor de construcții (argilă).
- ❑ Prezența spațiilor cu destinație industrial-productivă disponibile pentru arendă sau privatizare.
- ❑ Existența capacităților de stocare a materiei prime agricole, inclusiv spații frigorifice.
- ❑ Amplasarea geografică favorabilă: proximitatea față de România, situarea în lunca Prutului.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Lipsa sistemelor de irigare eficiente.
- ❑ Bonitatea relativ scăzută a solului.
- ❑ Calitatea proastă a drumurilor și a întregii infrastructuri economice.
- ❑ Densitatea relativ mică a drumurilor naționale (inferioară mediei naționale).
- ❑ Lipsa podului peste râul Prut care ar facilita comunicarea cu România.
- ❑ Nivelul înalt de salinizare a apei din lacuri.
- ❑ Accesul redus la apeduct, sisteme de canalizare și gazificare.
- ❑ Tensiunile politice locale, care ar putea periclita definitiv activitatea investițională din raion, cauzând în final fenomenul de dezinvestire.
- ❑ Expunerea la hazardurile naturale, lipsa investițiilor în sisteme de irigare și terenuri protejate ar putea duce la continuarea degradării constante a sectorul agricol.
- ❑ Insuficiența punctelor de colectare a materiei prime agricole și accesul restrâns la alte piețe externe ar putea contribui, la fel, la degradarea sectorului agricol și la falimentarea fermierilor și gospodăriilor agricole.
- ❑ Activitatea ineficientă a punctului de contact privind practicarea activității de antreprenoriat în raion (punctul a fost creat în cadrul Secției Economie a Consiliului Raional și este reprezentat de un singur consultant care activează prin cumul în calitate de specialist în cadrul Secției Economie).
- ❑ În anumite cazuri este prezentă lipsa transparenței în activitatea și deciziile autorităților raionale.
- ❑ Drumurile intercomunale sunt în stare deplorabilă.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Producerea materialelor de construcții (în special producerea cărămidii).
- ❑ Practicarea pomiculturii și legumiculturii (inclusiv în sere).
- ❑ Industria alimentară în baza materiei prime locale (mini-fabrici de brânzeturi, uleiuri eterice).
- ❑ Zootehnia de scară medie și mare (creșterea porcinelor, bovinelor, păsărilor).
- ❑ Industria prelucrătoare a materiilor prime (textile, agricole).
- ❑ Colectarea și depozitarea materiilor prime agricole pentru livrarea pe piața locală sau externă.
- ❑ Cultivarea plantelor etero-oleaginoase.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Grație proximității față de România, autoritățile raionale ar putea intensifica cooperarea cu alte județe din România în cadrul programelor de vecinătate și a atragerii fondurilor pentru proiecte infrastructurale (ex: reabilitarea drumului Leova – Cahul, cu scopul accesului la portul Giurgiulești).
- ❑ Amplasarea în lunca Prutului oferă posibilități privind construcția sistemelor eficiente de irigare (irigare prin picurare), fapt ce ar reanima esențial sectorul agricol.
- ❑ Accesul la zăcămintele de argilă oferă oportunități privind prelucrarea materialelor de construcții (ex: cărămidă), care ar putea livrate atât pe piața locală, cât și pe cea românească.
- ❑ Condițiile agroclimaterice sunt favorabile producerii și exportului de uleiuri eterice.
- ❑ Prezența spațiilor pentru stocare, inclusiv și frigorifice ar putea fi utilizate pentru organizarea punctelor de colectare a materiei prime de la gospodăriile țărănești locale, iar accesul la traseele naționale și internaționale ar putea fi oportune exportului acestora pe piața locală, dar și peste hotarele țării.
- ❑ Faptul că producătorii locali de lapte sunt nevoiți să-și comercializeze producția în alte raioane arată că este oportună deschiderea unor mini-fabrici de brânzeturi care să activeze în baza materiei prime locale.

RAIONUL ȘTEFAN-VODĂ

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 28 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 21 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 32 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 18 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 21 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	negativ
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	6 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	73,4	73,4	72,4	72,4
Producție industrială, % față de anul precedent	68	70,1	125,5	76,1
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	105,8	116,5	87,8	73
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	112,5	122,6	112,9	89
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	106,1	104,7	102,8	89,8
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	33,6	28,4	27,1	22,5
Salariul real, % față de anul precedent	130,1	121,6	124,3	117,9
Rata mortalității, la 1000 locuitori	12,9	12,6	12,4	12
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	55	52,3	48,5	54,4

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Sectorul agricol din raion este reprezentat, preponderent, de ramura fitotehniei (în 2008, 77,5% din volumul producției agricole a fost de origine vegetală – 235,4 mln. Lei). Principalele recolte, în 2008, au fost culturile cerealiere (134052 tone), soia (19000 tone), struguri (17178 tone) și floarea soarelui (13049 ha). Nota de bonitate este una din cele mai înalte din regiune (62), iar ponderea terenurilor supuse proceselor erozionale este una relativ mică (32,8%). Numărul întreprinderilor agricole raportate la 100 locuitori este de circa 2,5 ori mai mic față de media pe regiune (4,8 față de 11,9). Sectorul agricol al raionului nu este atât de fragmentat față de majoritatea din regiune, fiind reprezentat de un număr mai mare de companii cu suprafața de peste 10 ha față de media regională (2,9 față de 2,3). Aceasta a determinat și ponderea relativ înaltă a suprafețelor de terenuri consolidate (71%).

Industria

Industria joacă un rol relativ important în economia raionului, astfel încât volumul producției industriale per capita este cu 8,9% superior mediei regionale (1757,2 lei față de 1614,1 lei). Nivelul respectiv al industrializării raionului este determinat în mare parte de tradițiile în viticultură (la moment activează 7 fabrici de vin) și pomicultură (activează 2 întreprinderi de uscare a legumelor și fructelor). Mai mult ca atât, calibrul întreprinderilor industriale din raion este mai mare față de media din regiune (volumul producției industriale lunare per întreprindere, în 2008, a constituit 1,4 mil. lei față de 1,05 mil. lei – media regională).

Serviciile

Consumul de servicii în raion este limitat de veniturile mici ale populației. Volumul de servicii cu plată prestate pe cap de locuitor, în 2008, a constituit 1168 lei, media regională fiind de 1382,1 lei. Prin urmare, sectorul respectiv a devenit mai puțin atractiv pentru investițiile private, iar ponderea serviciilor publice deține circa 44,2%, media regională fiind de 34,3%.

Resursele umane

Deși nivelul de industrializare a raionului este mai mare față de media regională, rata șomajului în raion a rămas relativ înaltă. Astfel, ponderea șomerilor înregistrați la agenția pentru ocuparea forței de muncă în 2007 a fost de 1,15% (1,01% media regională). Pe de o parte aceasta se explică prin ponderea mai mică a agriculturii în economia raionului, care nu a reușit să atragă mai multe brațe de muncă. Pe de altă parte, raionul Ștefan-Vodă este mai puțin expus la procese emigraționiste, față de majoritatea raioanelor din regiune. Astfel, în 2008, numărul populației stabile a fost cu 9,5% mai mare față de numărul populației prezente, în timp ce acest media acestui indicator pe regiune este de 12,1%. Proximitatea față de orașul Odessa oferă unor cetățeni anumite oportunități economice alternative emigrării. Totuși din cauza ratei șomajului relativ ridicate, precum și a salariului mediu inferior mediei regionale (1514,5 lei față de 1750,3 lei în 2008), consumul final local este unul din cele mai mici din regiune. Astfel, volumul vânzărilor cu amănuntul per capita în 2008 a constituit doar 54,3% din media regională (1391,7 lei față de 2562 lei).

Procese investitoriale

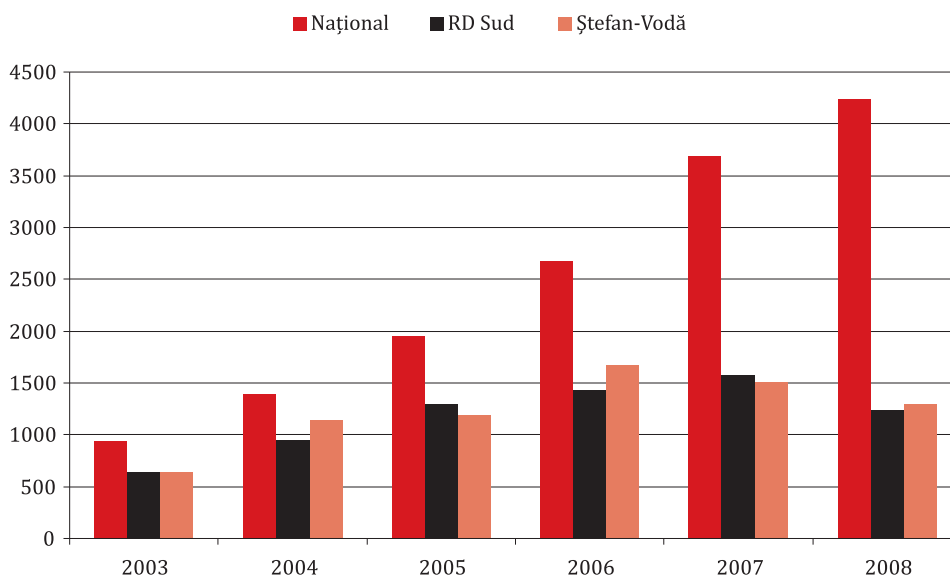
Climatul investițional

Cu excepția municipiilor Chișinău și Bălți, activitatea antreprenorială în raionul Ștefan Vodă este cea mai înaltă din republică conform indicatorului întreprinderi per 100 de locuitori (în 2008 acesta a constituit 6,5). În comun cu un nivel de industrializare mai înalt față de majoritatea raioanelor din regiune, au determinat formarea unei baze impozabile locale nișel superioare mediei regionale. Astfel, în 2008, veniturile la bugetele locale cu excepția transferurilor au constituit 448,6 lei per capita, față de 426 lei per capita – media pe regiune. Rezultatele sondajului privind percepția companiilor asupra climatului de afaceri local au demonstrat insatisfacția agenților economici față de situația actuală, fiind invocat nivelul înalt al birocrăției în raion. Aceasta ține în special de procesul de obținere a permiselor pentru construcții și a documentelor necesare pentru darea în exploatare a construcțiilor. Totodată, majoritatea respondenților sunt complet nesatisfăcuți de acțiunile întreprinse de autoritățile publice locale pentru a stimula investițiile în raion. Motivele principale ale acestei atitudini sunt pasivitatea și incompetența autorităților locale în vederea atragerii investițiilor.

Investițiile

Conform Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), raionul Ștefan Vodă deține locul 28 din maximum de 38 de raioane. Situația respectivă s-a datorat în special poziționării joase în sub-ratingul dinamicii performanței investiționale istorice (32) ceea ce denotă rata relativ mică de creștere a volumului de investiții private per capita în raion și, respectiv, de trendul de diminuare a acestui indicator începând cu anul 2007. Cea mai bună poziție a raionului se atestă în sub-ratingul stabilității investiționale (18), fapt ce relevă că deși rata de creștere a investițiilor private este una relativ joasă, tendința s-a menținut relativ stabilă.

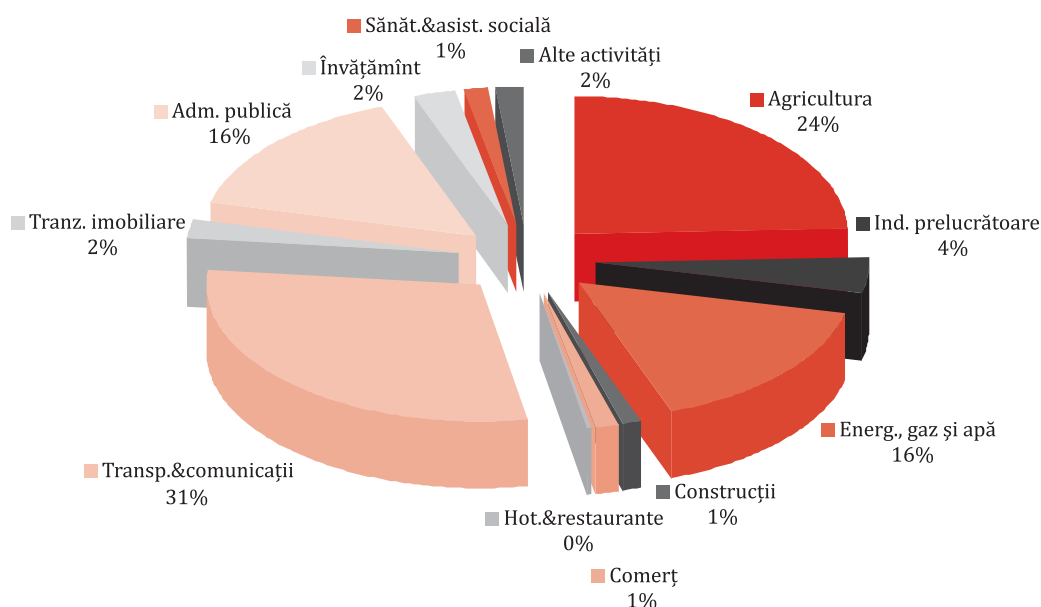
Figura 13. Raionul Ștefan-Vodă: investiții private per capita, lei

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Începând cu anul 2007 volumul investițiilor private per capita înregistrează un declin, astfel încât la finele anului 2008 acest indicator a constituit 1306,2 lei. Totuși, nivelul respectiv este superior mediei regionale cu 5,3% (Figura 13). Investițiile străine în raion sunt reprezentate de un număr relativ mic de companii (4) de dimensiuni relativ mari (soldul investițiilor străine per companie în 2008 a fost de peste 3 ori mai mare față de media regională – 10489,8 mii lei). În mare parte acestea sunt atrase de sectorul vitivinicol. Circa 88,9% din volumul investițiilor private în raion au revenit la 3 sectoare: transporturi și comunicații; agricultura, economia vânatului și silvicultura; energia electrică și termică, gaze și apă (Figura 14).

Figura 14. Raionul Ștefan-Vodă: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ☐ Proximitatea față de frontiera cu Ucraina.
- ☐ Proximitatea geografică și accesul facil la orașul Odessa.
- ☐ Proximitatea față de râul Nistru.
- ☐ Bonitatea relativ înaltă a solului.
- ☐ Accesul la ruta internațională rutieră Chișinău – Belgorod-Dnevstrosk.
- ☐ Disponibilitatea spațiilor industriale, depozitelor agricole.
- ☐ Accesul tuturor localităților la conducta de gaz.

- ❑ Procentul relativ înalt al suprafețelor consolidate (71%).
- ❑ Resurse importante de apă minerală.
- ❑ Master plan de dezvoltare a industriei elaborat de consiliul raional.
- ❑ Atracții turistice (zona Purcari).

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Lipsa accesului la cale ferată pe teritoriul raionului.
- ❑ Insuficiența sistemelor de irigare.
- ❑ Accesul limitat la apeduct și sisteme de canalizare.
- ❑ Densitatea scăzută a drumurilor naționale și locale.
- ❑ Gradul ridicat de expunere la secete și insuficiența sistemelor de irigare amplifică pericolele legate de calamitățile naturale pentru producătorii agricoli
- ❑ Proximitatea față de râul Nistru creează pericole de inundații.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Exploatarea resurselor de apă minerală.
- ❑ Exploatarea atracțiilor turistice locale.
- ❑ Viticultura.
- ❑ Pomicultura.
- ❑ Îmbutelierea și comercializarea apei minerale.
- ❑ Prelucrarea produselor agricole.
- ❑ Prelucrarea materiei prime.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Dezvoltarea sistemelor moderne de irigare pe baza resurselor acvatice din râul Nistru care ar impulsiona dezvoltarea viticulturii și pomiculturii în raion.
- ❑ Crearea traseelor turistice transfrontaliere cu includerea atracțiilor turistice locale (zona Purcari).
- ❑ Exploatarea rezervelor de apă minerale.
- ❑ Favorizarea constituirii întreprinderilor sau cooperativelor de producție pentru prelucrarea fructelor produse local: uscarea sau conservarea acestora, confectionarea gemurilor, sucurilor etc.
- ❑ Analiza fezabilității deschiderii unui parc industrial în orașul Ștefan-Vodă.

RAIONUL TARACLIA

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 31 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 32 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 5 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 29 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 35 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	pozitiv
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	2 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	44,9	44,9	44,6	44,7
Producție industrială, % față de anul precedent	94,7	139,6	107,9	87,1
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	83,6	130,6	88,8	65
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	107,8	100,5	111,8	93,3
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	107,8	105,6	101,7	88,3
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	43,3	40,3	32,3	24,5
Salariul real, % față de anul precedent	124,3	116,9	129,4	101,4
Rata mortalității, la 1000 locuitori	13,4	13,6	13,2	12,9
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	75	66,4	61	56,8

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

În comparație cu alte raioane din RD Sud, raionul Taraclia dispune de mai multe terenuri agricole (exprimate ca pondere din total suprafață), având în același timp și cea mai mică rată de eroziune a solurilor, doar 20,5% față de media națională de 34,90%. Din totalul suprafeței de 64,4 mii ha, suprafața terenurilor cu destinație agricolă este de 43 mii ha, inclusiv 37,3 mii ha de pășuni, plantații multianuale - 7,5 mii ha, vii - 6,1 mii ha. Suprafețele relativ mari de pășuni au permis sectorului zootehnic să întrețină în anul 2008 peste 41 mii de ovine și caprine, ceea ce a dus la o productivitate de aproximativ 8,7 tone de lână, fiind depășit la nivel național doar de raionul Cahul care a produs 14,5 tone de lână. Din totalul culturilor de toamnă în recolta anului 2008 a predominat recolta de grâu în volum de 34 mii de tone (64% din totalul culturilor cerealiere pentru boabe afară de porumb), urmat de recolta de orz în cantitate de 17,4 mii tone, și porumb pentru boabe în volum de 13,3 mii tone. Cu un efectiv de 10,1 de unități de tehnică agricolă/1000 ha, raionul Taraclia se poziționează destul de rău în comparație regională și națională.

Industria

Cu o valoare a producției industriale de 206,1 milioane lei în prețuri curente în 2008, raionul Taraclia se poziționează pe locul doi în regiunea de Sud fiind depășit de raionul Cahul. Cu toate acestea, în producția industrială sunt prezente doar sucurile din fructe și legume în volum de 123,9 mii tone, restul revenind băuturilor tari, divinerilor și vinurilor din struguri în volum de 669,5 mii dal. Cât de paradoxal nu ar părea la prima vedere, dar în termeni relativi, raionul Taraclia este cel mai industrializat raion din regiunea de Sud. Volumul producției industriale per capita este de 4631,5 lei, de patru ori mai mare față de media pe regiune, iar volumul producției industriale raportat la numărul de întreprinderi din acest domeniu este de 1,58 milioane lei. Cea mai mare parte a întreprinderilor industriale sunt concentrate în industria prelucrătoare, inclusiv nouă fabrici de prelucrare a strugurilor și fabricare a vinurilor.

Serviciile

În raionul Taraclia sectorul serviciilor este unul relativ bine dezvoltat și diversificat cu excepția infrastructurii de business și a serviciilor prestate companiilor. Valoarea serviciilor cu plată prestate populației în anul 2009 a fost în sumă de 66 milioane de lei din care 50 la sută este deținută de companiile prestatoare de servicii din sectorul privat. În raion sunt relativ diversificate serviciile de agrement și cele de deservire a întreprinderilor și producătorilor agricoli. Serviciile de comerț cu amănuntul dețin cea mai mare pondere din totalul serviciilor prestate populației înregistrând în anul 2009 o valoare de 127 milioane lei. De asemenea, o pondere importantă din totalul serviciilor o dețin serviciile de transport de mărfuri. După indicatorul mii tone-km, raionul Taraclia deține primul loc în RD Sud.

Procesele investiționale

Climatul investițional

Raportul numărului de întreprinderi la 100 de locuitori relevă un spirit de antreprenoriat foarte bine dezvoltat. În baza acestui indicator (5,9) raionul Taraclia se poziționează pe locul doi în rândul raioanelor la nivel național, fiind depășit doar de raionul Ștefan Vodă (6,4). Pe teritoriul raionului Taraclia își desfășoară activitatea 170 de întreprinderi corporative. Practic 81% din întreprinderile individuale își desfășoară activitatea în domeniul comerțului și doar 18% în domeniul prestării serviciilor. Climatul general de afaceri este perceput ca unul nefavorabil. În urma chestionării agenților economici din regiune, marea majoritate s-au arătat defel satisfăcut sau mai degrabă nesatisfăcut, atât de climatul de afaceri din raion, cât și de acțiunile întreprinse de autoritățile publice locale pentru stimularea investițiilor în raion. Unul din motivele invocate de respondenți a fost sărăcia și puterea slabă de cumpărare a locuitorilor raionului, lipsa activităților economice importante, lipsa informației privind activitatea antreprenorială la nivel raional precum și slaba implicare a autorităților publice în sprijinul agenților economici. De asemenea, marea majoritate a respondenților au declarat că climatul de afaceri s-a înrăutățit puțin pe parcursul anilor 2008-2009, iar motivul principal invocat a fost criza economică care a redus volumul vânzărilor și intensitatea activității întreprinderilor.

Investițiile

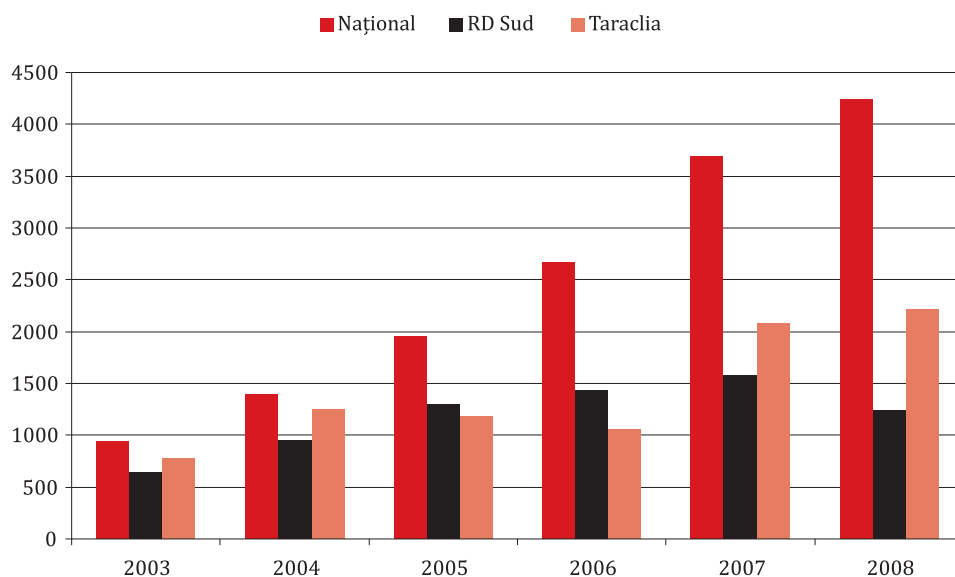
Deși dispune de două zone economice cu regim fiscal facilitat (localitățile Taraclia și Tvardița), raionul Taraclia este destul de rău poziționat în Ratingul Performanței Investiționale Regionale: poziția 25 din 38. Cea mai bună poziție este în sub-ratingul performanței investiționale curente, reflectând dinamizarea proceselor investiționale în anul 2008. Dar această performanță, în general, nu este o caracteristică permanentă a raionului Taraclia, care în anii 2004-2007 a înregistrat o istorie investițională destul de pesimistă, fiind pe locul 28 din 38 ca și dinamică a performanței investiționale și pe locul 20 ca și stabilitate investițională. Nici ca diversificare a investițiilor, raionul nu demonstrează ceva ieșit din comun, fiind pe poziția 26 din cele 38 posibile.

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

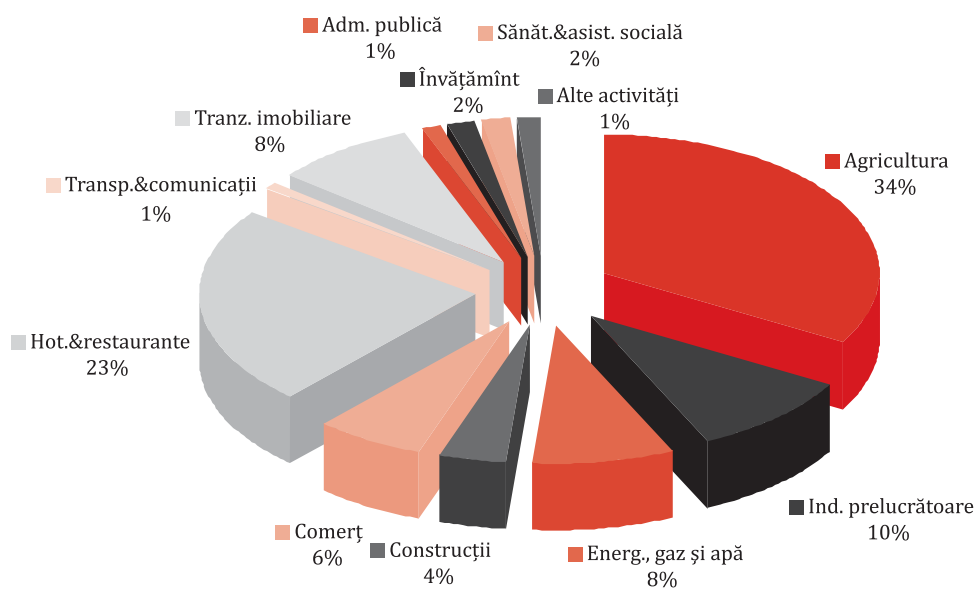
- ❑ Terenuri agricole relativ vaste și de o calitate în medie mai bună decât în alte raioane din RD Sud.
- ❑ Accesul la calea ferată (Chișinău-Basarabeasca-Reni).
- ❑ Existența Universității de Stat „G. Țamblac”.
- ❑ Legăturile culturale cu Bulgaria.
- ❑ Zona Antreprenoriatului Liber „Parcul de Producție Taraclia”, care oferă spații libere care după reconstrucție pot fi utilizate cu destinație industrială și depozitare.

Figura 15. Raionul Taraclia: investiții private per capita, lei

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Figura 16. Raionul Taraclia: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

- ❑ Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița”, care oferă rezidenților importante facilități fiscale.
- ❑ Spiritul antreprenorial dezvoltat al populației raionului.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Nivelul înalt, deși în descreștere, a criminalității.
- ❑ Capacitățile (aparent și dorința) de comunicare cu lumea externă sunt destul de modeste, inclusiv din cauza posedării foarte proaste a limbii române.
- ❑ Dotarea tehnologică destul de modestă a agriculturii.
- ❑ Infrastructura rutieră și de acces proastă, inclusiv către două Zone ale Antreprenoriatului Liber.
- ❑ Zonele Antreprenoriatului Liber nu dispun de oficii și altă infrastructură indispensabilă activității economice (de exemplu, serviciile de alimentare, furnizare de energie termică și apă caldă).
- ❑ Incertitudinile regulatorii în funcționarea celor două ZAL (volumul plăților și taxelor).

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Producția vinului.
- ❑ Producția materialelor de construcție (plăci ceramice, cărămidă).
- ❑ Procesarea lânii.
- ❑ Prelucrarea deșeurilor de la fabricile vinicole (extragerea uleiului din semințe de struguri, producerea hranei pentru animale).

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Asigurarea conexiunilor rutiere către Zonele Antreprenoriatului Liber din raion.
- ❑ Instruirea personalului angajat în cadrul structurilor locale și raionale în utilizarea limbii române și engleze, deoarece în prezent nivelul foarte scăzut de posedare a limbilor nu permite autorităților să aibă acces la informații despre oportunitățile investiționale și financiare.
- ❑ Deschiderea în cadrul Universității de Stat din Taraclia a unei facultăți cu profil tehnologic-ingineresc și asigurarea vizibilității publice a Universității.

Măsuri la nivel regional

pentru atragerea investițiilor

- ❑ *Reabilitarea drumurilor locale și naționale care leagă între ele orașele din RD Sud este prioritară în vederea deschiderii economice și investiționale a regiunii către lumea exterioară și consolidarea caracterului său de „regiune”. Autoritățile locale de nivelul unu și doi trebuie să monitorizeze respectarea graficului de executare a lucrărilor de reabilitare prevăzute în Strategia de Dezvoltare a Transportului Terestru pentru a nu admite încălcarea sau ignorarea intereselor regiunii. Fără o rețea bună de drumuri, RD Sud are șanse puține să atragă investiții private naționale sau străine.*
- ❑ *Regiunea este expusă hazardurilor naturale, dintre care cele mai severe sunt seceta și grindina. Persistența acestora descurajează investițiile pe termen lung în agricultură. Până în prezent autoritățile locale și naționale au discutat numai despre utilizarea instrumentelor tradiționale de prevenire a acestor riscuri: marea irigație și sistemele rachetare anti-grindină. Din motive de ineficiență economică, ambele instrumente nu vor aduce efectul dorit. Autoritățile trebuie să promoveze soluții tehnologice și tehnice eficiente din punct de vedere a consumului de energie, apă și resurse financiare și care să fie adaptate la situația curentă a micilor fermieri din regiune.*
- ❑ *Lipsa apeductelor și sistemelor de canalizare disqualifică din start multe localități din RD Sud ca potențiale locații pentru investiții. Dotarea tuturor localităților (pentru început, măcar a celor urbane) cu apeducte și sisteme de canalizare eficiente din punct de vedere energetic trebuie să fie o prioritate pentru autoritățile din regiune dacă doresc să mențină populația în regiune, fără a mai vorbi de atragerea investițiilor. Totodată, ținând cont de deficitul de resurse acvatice, autoritățile din cadrul regiunii trebuie să adopte planuri de măsuri, simple, dar fezabile, pentru utilizarea rațională a resurselor de apă în gospodăriile casnice, instituțiile publice și întreprinderi.*
- ❑ *RD Sud depinde prea mult de sectorul agricol, sector în care o parte prea mare de resurse umane și suprafețe arabile sunt utilizate pentru activități de subsistență. O bună parte a producției agricole obținute este procesată în afara regiunii sau realizată la prețuri scăzute. Din acest punct de vedere, este vital ca autoritățile să încurajeze investițiile în industria alimentară (produse de panificație, conservarea fructelor și legumelor, procesarea cărnii și a laptelui), în industria de procesare primară a pieilor și lânii, precum și în activități ce țin de utilizarea/reciclarea deșeurilor agricole în scopuri energetice. Ținând cont de deficitul terenurilor, pentru a încuraja modernizarea structurală a economiei regiunii și apariția acestor întreprinderi, soluția ideală constă în crearea parcurilor industriale în regiune. Autoritățile locale de primul nivel trebuie să înceapă prin identificarea locațiilor optime pentru asemenea parcuri și efectuarea studiilor de fezabilitate.*

- ❑ *Trebuie analizată în mod detaliat experiența negativă a funcționării celor două zone economice libere din regiune: Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” și Parcul de producție „Taraclia”. Până la moment aceste două zone nu au avut un rol practic în atragerea investițiilor naționale sau străine și în crearea locurilor de muncă.*
- ❑ *RD Sud este și cea mai puțin atractivă din punct de vedere a investițiilor străine. Una din cauze este vizibilitatea investițională scăzută a raioanelor. **Autoritățile raionale, dar mai ales cele de nivelul unu, trebuie să identifice și să asigure promovarea oportunităților investiționale existente în mediul privat, dar trebuie să catalogheze și să publice informații și despre toate oportunitățile investiționale legate de sectorul public.** De exemplu, este necesară colectarea centralizată a informației despre spațiile și terenurile cu destinație industrială sau construcții disponibile pentru arendă sau vânzare. Această informație trebuie în mod adecvat prelucrată și plasată pe site-urile autorităților raionale sau locale care trebuie întreținute și actualizate periodic, iar informațiile-cheie să fie oferite în limbi de circulație internațională (cel puțin în engleză și rusă).*
- ❑ *Pentru a asigura promovarea oportunităților investiționale, este necesară identificarea și angajarea în cadrul serviciilor de comunicare cu publicul a unor persoane cu capacități bune de comunicare în limbile română, rusă și engleză. Aceste persoane trebuie să fie bine plătite. Totodată, este necesar ca aceste servicii să îndeplinească funcții proprii unităților de comunicare cu publicul și nu funcții de secretariat, după cum este situația la moment. **Aceste persoane trebuie să fie în mod permanent conectate la oportunitățile financiare existente și să asigure circulația informației în rândul tuturor potențialilor beneficiari.** Astăzi sunt frecvent întâlnite situații când persoane-cheie din cadrul autorităților raionale care dețin asemenea informații, le restricționează doar la unii potențiali beneficiari și nu le oferă tuturor într-un cadru transparent.*

Despre Expert-Grup

Expert-Grup este un centru analitic independent din Republica Moldova, care lucrează activ începând cu anul 2005. Misiunea sa instituțională este de a contribui la dezvoltarea economică, politică și socială a Republicii Moldova și de a susține consolidarea competitivității internaționale a țării. Expert-Grup urmărește să-și îndeplinească această misiune prin prestarea unor servicii analitice de cea mai înaltă calitate și prin promovarea unor modele eficiente, transparente și inovatoare în politicile economice și sociale.

Expert-Grup este parte a rețelei PASOS ce reunește circa 40 de centre analitice din peste 20 de state europene.

Ca parte a activității sale permanente, Expert Grup oferă opiniei publice analize relevante și operative asupra politicilor economice și sociale, asistă procesul decizional și cel de elaborare a politicilor și promovează modele de dezvoltare inovatoare. Expert-Grup dispune de cunoștințe avansate și expertiză vastă în următoarele domenii: strategii de dezvoltare; macroeconomie și sisteme economice; economia globală și relații economice internaționale; economia integrării europene; politici monetare și fiscale; economia muncii, management și cultura de afaceri; comportamentul consumatorului; economia sectorială și economia educației și a sănătății.

Date de contact:

- ❑ Adresă poștală: MD-2012, Republica Moldova, Chișinău, str. Columna, 133
- ❑ Telefon: ++373-22-21-15-99
- ❑ Fax: ++373-22-21-15-99
- ❑ Email: info@expert-grup.org
- ❑ Pagină web: www.expert-grup.org